

Norges miljø- og
biovitenskapelige
universitet

Masteroppgave 2020 30 stp

Fakultet for landskap og samfunn,
Institutt for folkehelsevitenskap

«Det er prosessen som gir oss glede». En kvalitativ studie om livskvalitet og urbant landbruk i Oslo

Kjersti Eline Følling

Folkehelsevitenskap – Norges miljø- og biovitenskapelige universitet NMBU

«A new theoretical paradigm is evolving, one that is the ally of peoples demands for a quality of life that their equal human dignity requires. (...) What this means is that you, the reader of this book, are the authors of the next chapter in this story of human development».

(Martha Nussbaum, "Creating Capabilities -The human development Approach", 2011, s. 186-187)

FORORD

Det er med denne oppgaven at jeg avslutter min mastergrad i Folkehelse på Norges Miljø- og Biovitenskapelige Universitet. Det har vært en utrolig spennende og lærerik tid som jeg alltid kommer til å bære med meg. Jeg har kommet til å elske folkehelsefaget og gleder meg til å ta med kunnskapen ut i arbeidslivet.

Disse månedene har vært helt spesielle for verden og Norge. Selv har jeg kjent på utfordringer med å sitte hjemme uten direkte kontakt med medstudenter og veiledere. Det har vært en berg- og dalbane med følelser, oppturer og nedturer. Det har vært mange som har hjulpet meg med støttende ord og gode samtaler.

Jeg ønsker gjerne å starte med å takke informantene, uten deres åpenhet og ærlighet hadde ikke dette gått.

Neste takk må gå til alle dere i prosjektet «Cultivating Public Spaces». Det var dere som introduserte meg for urbant landbruk og derav har bidratt til at denne masteroppgaven har vært både spennende og lærerik å skrive.

Videre må jeg takke veilederne mine; Sheri Lee Bastien, for dine kloke ord og god veiledning gjennom oppgaven. Den største takken skal Pavel Grabalov ha for din tålmodighet, all den tid du har brukt på meg og for en grundig oppfølging gjennom hele prosessen. Jeg er svært takknemlig for all din hjelp, uten deg hadde ikke dette vært mulig!

Sist, men ikke minst må jeg takke min mamma og min samboer Preben. Takk til deg mamma som alltid stiller opp og hjalp meg med rettskrivingen siste helgen før innlevering. Og til deg, min samboer Preben, som har holdt ut med meg de siste månedene. Dine gode og oppmuntrende ord og reflekterte synsvinkler får meg alltid på rett spor igjen. Nå gleder jeg meg til alt fremtiden vil bringe.

Kjersti Eline Følling

Fredrikstad, 1 juni, 2020.

SAMMENDRAG

Bakgrunn:

Verden over ser vi en økning i andelen mennesker som flytter inn til urbane områder. Byene vokser, noe som fører til økt press på de naturlige omgivelsene. Vi vet fra tidligere forskning at naturen kan bidra til å fremme god helse gjennom blant annet økt fysisk aktivitet, rekreasjon og at naturen byr på en arena for sosial samhandling. Urbant landbruk kan være et eksempel på en aktivitet som har mange av de samme effektene som naturen. Urbant landbruk har allerede satt sine røtter i Oslo og kan vises gjennom «Strategi for urbant landbruk 2019-2030». Strategien har gitt et økt fokus på urbant landbruk som en arena for mangfoldige aktiviteter, derav tiltak som kan fremme folkehelse. Urbane landbruks aktiviteter kan vurderes som et viktig bidrag til bedre folkehelse, da aktivitetene kan passe et bredt spekter av deltagere på tvers av generasjoner, nasjonaliteter og interesser.

Hensikt:

Hensikten med denne oppgaven er å undersøke hvordan urbane landbruks aktiviteter kan benyttes som et virkemiddel for å bedre folkehelsen. Studien undersøker hvordan livskvalitet påvirkes gjennom deltagelse i urbant landbruk ved å bruke Nussbaum (2011) sin kapabilitetstilnærming. Sentralt for denne studien er at de to hagene som undersøkes er offentlige, slik at hvem som helst kan delta.

Metode:

Studien benytter en kvalitativ metode med deltagerobservasjon og semistrukturerte intervju. To urbane landbruk er inkludert med totalt ti informanter. Fra Ellingsrud Parselhage består informantene av fire kvinner, og på Voksenenga Nærmiljøhage er fem kvinner og en mann inkludert. Deduktiv tilnærming med Nussbaum (2011) sin teori og en praktisk bruk av tekstkondensering, er benyttet for å analysere datamaterialet.

Hovedfunn:

Studien har avdekket at livskvaliteten til deltagere av urbane landbruks aktiviteter påvirkes gjennom blant annet økt sosial kontakt, økt fellesskap i hagene og nærmiljøet, økt opplevelse av trygghet, kontakt med naturen er viktig, og at aktivitetene gir mange gode følelser som har betydning for den subjektive opplevelsen av livskvalitet. Sist må det påpekes at det er utfordringer med urbant landbruk i form av usikkerhet knyttet til driften. En viktig del av fordelene er derfor forventningen om at de urbane landbrukenes eksistens er vedvarende.

ABSTRACT

Background:

Worldwide, we are seeing an increase in the proportion of people moving into urban areas. Cities are growing, leading to increase pressure on the natural environment. We know from previous research that nature can help to promote good health through increased physical activity, recreation and that nature offers an arena for social interaction. Urban agriculture can be an example of an activity that has many of the same effects as nature. Urban agriculture has already set its roots in Oslo and can be viewed through the “Strategy for urban agriculture 2019-2030”. The strategy has increased focus on urban agriculture as an arena for diverse activities, among other things, to promote public health. Urban agricultural activities can be considered as an important contribution to increase public health, as the activities can suite a wide range of participants across generations, nationalities and interests.

Purpose:

The purpose of this study is to investigate how urban agricultural activities can be used as a tool to improve health. This paper investigates how quality of life is affected through participation in urban agriculture using Nussbaums (2011) capability approach. Central to this study is that the two gardens who has been included are both public, so anyone can participate.

Method:

This study uses a qualitative method with participant observation and semi-structured interviews. Two urban agricultures are included with a total of ten informants. The informants from Ellingsrud Parsellhage consist of four women, and at Voksenenga Nærmiljøhage are five women and one man included. Deductive approach with Nussbaums (2011) theory and a practical use of text condensation is used to analyse the data.

Main findings:

This study has revealed that the quality of life of participants in urban agriculture activities is influenced by increased social contact, increased community in the gardens and the local environment, increased sense of security, contact with nature is important, and that the activities give many good feelings that affect the subjective quality of life. Lastly, it must be pointed out that there are challenges with urban agriculture is terms of operational uncertainty. An important part of the benefits is therefore the expectation that the gardens are sustained.

Innholdsfortegnelse

1. INNTRODUKSJON.....	4
1.1. Hensikt og problemstilling.....	5
1.2. Oppgavens struktur.....	5
2. Bakgrunn.....	6
2.1. Folkehelseutfordringer i Norge.....	6
2.2. Naturens mange effekter.....	7
2.3. Fordeler med urbant landbruk.....	9
2.4. Urbant landbruk i Oslo.....	11
2.5. «Cultivating Public Health» prosjektet.....	13
3. TEORETISK RAMMEVERK.....	14
3.1. Livskvalitet.....	14
3.2. Nussbaums kapabilitetstilnærming og livskvalitet.....	15
3.2.1. Nussbaums kapabilitetsliste og tilpasset liste for urbant landbruk.....	16
3.2.2. Kapabilitetstilnærmingen og folkehelse.....	19
4. METODE.....	22
4.1. Casene.....	22
4.1.1. Ellingsrud Parsellhage.....	23
4.1.2. Voksenenga Nærmiljøhage.....	27
4.2. Datainnsamling.....	28
4.2.1. Deltagerobservasjon:.....	28
4.2.2. Utvalg og presentasjon av informantene.....	29
4.2.3. Semistrukturerte intervjuer.....	30
4.2.4. Intervjuene.....	30
4.2.5. Transkribering.....	31
4.3. Deduktiv analyse.....	32
4.3.1. Systematisk tekstkondensering.....	33
4.4. Min egen rolle og ståsted som forsker.....	35
4.5. Etikk.....	37
5. RESULTATER.....	37
Liv/ Opplevelsen av et bedre liv.....	37
Kroppslig helse.....	38
Kroppslig integritet.....	41
Sanser/ Fantasi / Tanker.....	42

Følelser	43
Praktiske årsaker	44
Tilhørighet	46
Andre arter	49
Lek	50
Kontroll over ens miljø	52
6 DISKUSJON	54
6.1. Urbant landbruk som en sosial arena	55
6.2. Følelser urbant landbruk bringer frem	56
6.3. Kontakt med naturen som en viktig del av urbant landbruk	58
6.4. Urbant landbruk og helsefordeler	61
6.5. Oppsummering kapabilitetene, urbant landbruk og livskvalitet	62
6.6. Metodediskusjon	64
6.6.1. Deskriptiv validitet	64
6.6.2. Fortolkende validitet	66
6.6.3. Teoretisk validitet	68
6.6.4. Ekstern validitet	68
7. OPPSUMMERING OG IMPLIKASJONER FOR VIDERE PRAKSIS	69
Litteraturliste	71
Vedlegg 1. Semistrukturert intervjuguide	76
Vedlegg 2. Samtykkeskjema	78
Vedlegg 3. NSD Bekreftelse	79
Vedlegg 4. Sorterte kapabiliteter etter tema	82

The life that a person leads can be seen as a combination of a various doings and beings, which can be generally called functionings. These functionings vary from such elementary matters as being well nourished and disease-free to more complex doings or beings, such as having self-respect, preserving human dignity, taking part in the life of the community, and so on. The capability of a person refers to the various alternative combinations of functionings, any one of which (any combination, that is) the person can choose to have. In this sense, the capability of a person corresponds to the freedom that a person has to lead one kind of life or another.

(Martha Nussbaum & Amartya Sen – The Quality of life, 1993 s. 3)

1. INNTRODUKSJON

17 bærekraftsmål ble i 2015 vedtatt av FN og er verdens felles plan for å stoppe klimaendringene, utrydde fattigdom og bekjempe ulikhet innen år 2030 (FN-sambandet, 2020). Overordnet kan vi si at bærekraftsmålene handler om klima, miljø og sosiale forhold som gjensidig påvirker hverandre. Bærekraftsmålene har blitt en viktig del av det globale arbeidet med å bekjempe de utfordringene vi står ovenfor i dag. Et kjennetegn på dagens samfunnsutfordringer er knyttet til livsstilssykdommer og ikke-smittsomme sykdommer. Ikke-smittsomme sykdommer inkluderer hjerte- og karsykdommer, kreft, diabetes og kroniske luftveissykdommer (Chan, 2017). En av forklaringene bak økningen i ikke-smittsomme sykdommer er den raske urbaniseringen verden over og usunne livsstiler som blant annet mangel på fysisk aktivitet og dårlig kosthold (WHO, 2018). FN adresserer de samme utfordringene i sine bærekraftsmål og uttrykker bekymring rundt verdens helseutfordringer (FN-sambandet, 2020).

Som mål for bedre helse verden over konkretiserer FN-sambandet (2020) dette gjennom bærekraftsmål nr. 3 «God helse», hvor det blant annet beskrives at vi skal fremme livskvaliteter for alle, uansett alder. Livskvalitet kan ses gjennom et helhetsperspektiv som rommer både subjektive og objektive kvaliteter (Nes, Barstad, & Hansen, 2018). Videre er det vanlig å benytte begrepet «livskvalitet» om hvordan hvert enkelt individ opplever livet. Kunnskap om den norske befolkningens livskvalitet er viktig for å skape et godt og helsefremmende samfunn (Nes et al., 2018). Dette setter betydningen av livskvalitet i kontakt med folkehelse gjennom folkehelseloven og folkehelsearbeidet som skal påvirke de faktorer som fremmer helse og trivsel, samt forebygge sykdom (Folkehelseloven, 2011). En måte å arbeide mot dette målet kan være å sikre tilgangen til naturen og naturlig omgivelser (Hartig, Mitchell, De Vries, & Frumkin, 2014).

Naturlige omgivelser kan påvirke helsen på fire måter; forbedring av luftkvalitet, skape muligheter for fysisk aktivitet, økt sosial kontakt og være stressreducerende (Hartig et al., 2014; Ulrich et al., 1991). Naturlige omgivelser kan føre til en økt opplevelse av bedre mental helse, samt at det ved mangel på kontakt med naturen, kan ha negative effekter på helse og livskvalitet (Grinde & Patil, 2009). Et eksempel på en aktivitet hvor man oppholder seg i naturlige omgivelser er urbant landbruk. Urbant landbruk er en fellesbetegnelse på ulike aktiviteter som er knyttet til dyrkning i bynære strøk, og kan ha ulike formater som for eksempel tradisjonelt landbruk, hagebruk, takfarmer, dyrkning i parseller eller fellehager

(Landbruks- og matdepartementet, 2019). Urbant landbruk kan også bidra til å fremme god helse gjennom blant annet fysisk aktivitet, økt trivsel både for den mentale helsen og i nærmiljøet (Brown & Jameton, 2000).

Oslo kommune har utviklet en strategi for urbant landbruk 2019-2030 (Strategi for urbant landbruk, 2019) for å styrke kommunens arbeid med urbant landbruk. Ifølge Strategien skal urbant landbruk bidra i kommunens arbeid med «folkehelse, inkludering, undervisning, sysselsetting og innovasjon» (Strategi for urbant landbruk, 2019, s. 1). Strategien viser videre til at urbant landbruk kan være med på å skape sosiale møteplasser og grønne områder i en ellers tett befolket by. Internasjonale studier fremhever urbant landbruk som et stort potensiale i folkehelsearbeidet (Brown & Jameton, 2000). Men vi mangler studier relatert til dette fra Oslo.

1.1. Hensikt og problemstilling

Hensikten med denne oppgaven er å undersøke hvordan urbane landbruksaktiviteter er relevant som tiltak i forbindelse med å bedre folkehelsen. Jeg har valgt å bruke begrepet «livskvalitet» som en sentral del av studien med inspirasjon fra Nussbaum (2011) og kapabilitetstilnærmingen. Denne oppgaven er en del av et samarbeid med et prosjekt på NMBU som heter «Cultivating Public Spaces», hvor de ser på ulike urbane landbruksområder i Oslo (Cultivating Public Spaces Project, 2020). Studiens empiriske materiale er basert på to ulike urbane landbruk i Oslo. Ellingsrud Parselhage består kun av parseller, mens Voksenenga Nærmiljøhage består av både parseller og felles dyrkningsområder. Studien bygger på kvalitativ metode med semistrukturerte intervjuer av deltagere i hagen og deltagerobservasjon. Deltagere, også omtalt som brukere i studien, er de som er aktive i de urbane landbrukene, enten som frivillig eller som medlem.

På bakgrunn av dette har jeg formulert følgende problemstilling:

Hvordan påvirker deltagelse i urbane landbruksaktiviteter i Oslo livskvaliteten til brukerne?

1.2. Oppgavens struktur

For å besvare studiens problemstilling er oppgaven strukturert på følgende måte; i kapittel 2 presenteres bakgrunnen for problemstillingen og bakenforliggende utfordringer som gjør

oppgavens tema aktuell for videre undersøkelser. Andre studier, lovverk og føringer som er knyttet til bakgrunnen trekkes frem. I kapittel 3 presenteres det teoretiske rammeverket for det videre arbeidet. I kapittel 4 om metode blir casene trukket frem, samt bakgrunn for valg av forskningsdesign, metodetilnærmingen og dataanalysen. Videre i kapittel 5 presenteres resultatene, og deretter i kapittel 6 skal resultatene diskuteres sammen med tidligere forskning, teori og oppgavens validitet skal vurderes. Oppgaven oppsummeres i kapittel 7 med implikasjoner og betraktninger for videre forskning.

2. Bakgrunn

Kapittelet starter med å vise til hvilke folkehelseutfordringer Norge står ovenfor i dag. Deretter beskriver jeg hvordan tidligere forskning viser at naturen kan være et hjelpemiddel for å bedre folkehelseutfordringene og hvilke erfaringer vi har fra Norge. Urbant landbruk skal illustreres som et direkte tiltak.

2.1. Folkehelseutfordringer i Norge

Folkehelseinstituttet utviklet i 2018 et notat med de ti største folkehelseutfordringene i Norge (Folkehelseinstituttet, 2018). Av disse ti er blant annet fysisk inaktivitet, usunt kosthold og psykiske lidelser en del av det store utfordringsbildet. Dette dokumentet kan også ses i sammenheng med Meld. St. 19 (2018-2019) hvor regjeringen presiserer at de ønsker å videreføre og videreutvikle effektivt og systematisk folkehelsearbeid. Blant satsingsområdene er tidlig innsats for barn og unge, forebygge ensomhet og redusere de sosiale forskjellene som påvirker helsen; altså sosial ulikhet i helse (Helse- og omsorgsdepartementet, 2019).

Folkehelsemeldingen trekker frem et helhetlig perspektiv på folkehelsearbeidet hvor blant annet bærekraftig folkehelsearbeid, helsefremmende samfunn og nærmiljøer blir belyst. Dette illustrerer det omfattende arbeidet det er med å sikre god helse til alle Norges innbyggere.

Som en del av samhandlingsreformen trådte Folkehelseloven i kraft 1. januar 2012 (Helse- og omsorgsdepartementet, 2019). Folkehelseloven skal bidra til en helsefremmende samfunnsutvikling og utjevning av sosiale helseforskjeller (Folkehelseloven, 2011). Videre skal folkehelsearbeidet påvirke de faktorer som har betydning for befolkningens helse og trivsel, i tillegg til å forebygge skade og sykdom. Dette betyr at folkehelse må foregå på alle

nivåer i samfunnet, hvor tilgang på sosiale møteplasser og friluftsområder er viktig, deriblant i Oslo (Oslo Kommune, 2017). Et viktig kjennetegn ved folkehelsearbeidet er innsatsen og forståelsen til at hele samfunnet gjør en innsats for å bedre faktorer som fremmer helse og trivsel (Helse-og omsorgsdepartementet, 2019).

Helse er et mangetydig begrep som på folkemunne ofte benyttes for å beskrive det motsatte av sykdom. Helse kan defineres som en tilstand av fullstendig mental og fysisk trivsel til hvert enkelt individ, og ikke kun fraværet av sykdom (Naidoo & Wills, 2016). WHO (World Health Organization) har en liknende definisjon som lyder slik: «en tilstand av fullstendig fysisk, mental og sosialt velvære og ikke bare fravær av sykdom og lyte» (WHO, 1946).

Definisjonen er mye brukt og byr på ett nytt perspektiv innenfor defineringen av helse fordi dette er en positiv definisjon som ikke ser på helse kun som fravær av sykdom, men fokuserer på hva som fremmer helse (Naidoo & Wills, 2016). Folkehelseprofilen fra 2020 om Oslo beskriver at andelen over 45 år som bor alene, er over landsgjennomsnittet (Folkehelseinstituttet, 2019). Videre beskriver profilen at andelen som har lav husholdningsinntekt, bor trangt, og er utsatt for vold er høyere i Oslo enn landsgjennomsnittet. Dette gir indikasjoner på hvilke helseutfordringer Oslo har, selv om det er viktig å påpeke at helsetilstanden i Oslo er generelt god. Utfordringer knyttet til psykiske plager er også en utfordring (Oslo kommune, 2017). Dette inkluderer blant annet ensomhet, sosial isolasjon og utenforskap. I Oslo kommunes byøkologiske program (2011-2026) vises det til at Oslo skal legge til rette for at mennesker skal kunne bo og jobbe i byen uten behovet for bil (Oslo Kommune, 2011). Dette bringer med seg mye positivt, som blant annet at mennesker benytter seg av å gå eller sykle ved forflytting, eller at det tilbringes mer tid ute i nærområdet (Oslo Kommune, 2017). Dog kreves det god tilrettelegging for grøntstrukturer og friluftsområder der folk bor, også i sentrum.

2.2. Naturens mange effekter

Urbanisering, ressursutnyttelse og livsstilsendringer har redusert mulighetene for menneskelig kontakt med naturen i mange samfunn (Hartig et al., 2014). Naturen kan påvirke helsen på ulike måter, som for eksempel forbedret luftkvalitet, fysisk aktivitet, økt sosial kontakt og stressreduksjon (Hartig et al., 2014). Ved mangel på grøntstrukturer kan dette føre til negative utfall da friluftsområder blant annet kan påvirke hvor fysisk aktive man er, og som en ringvirkning kan påvirke mental helse. Hartig et al (2014) forteller om studier hvor de avdekket at effektene av fysisk aktivitet er størst hos de som var minst aktive i utgangspunktet.

Utendørsområdene har derfor en stor betydning for helsen vår fordi den legger føringer for ulike typer fysiske aktiviteter som kan gjennomføres. Gjennom opplevelse av trygge og naturlig omgivelser kan dette i tillegg føre til økt fysisk aktivitet ved at det blir mer innbydende å gå eller sykle i nærområdet, til forskjell fra å bruke annen transport. I tillegg til det fysiske aspektet kan kontakt med naturen også skape møteplasser for sosial samhandling og skape relasjoner.

Naturen kan brukes som en arena for sosialt samhold. Hartig et al (2014) beskriver i deres litteraturstudie at det er lite tidligere forskning på sammenhengen mellom miljømessige faktorer og sosialt samhold. Av de få som finnes kan det allikevel tyde på at det er en positiv relasjon mellom dem. For å vise til et eksempel, viste en epidemiologisk studie med to ulike datasett fra Nederland, hvor de undersøkte sosial tilknytning som en underliggende mekanisme bak relasjonen mellom grøntområder og helse (Maas, Van Dillen, Verheij, & Groenewegen, 2009). Resultatene fra denne studien viste at mangel eller mindre grad av grøntområder i nærområdene fra der mennesker bor kan ses i sammenheng med følelser som ensomhet og økt opplevelse av mindre sosial støtte. På den andre siden viste resultatene at de som bor i nærheten (innenfor 1 km) av grøntområder rapporterer om bedre helse og vurderer seg selv som mindre utsatt for psykiske plager. Videre fant studien at det var signifikant sammenheng mellom prosentandel grøntområder i menneskers nærområder og opplevd følelse av ensomhet. De som bodde i områder med mye grøntområder følte seg mindre ensomme enn de som bor i områder med lite grøntområder. Videre rapporterte deltagerne at de hadde generelt bedre helse, mindre plager og lavere selvrapportert psykiske utfordringer. Det kan dermed tolkes som at de grønne områdene har en positiv effekt på helsen vår, og kan i noen sammenhenger virke til å ha en terapeutisk effekt slik Geisler (2003) viser til.

Naturen kan ha mange effekter på helsen ved at grøntstrukturer åpner opp for økt fysisk aktivitet (Hartig et al., 2014) eller at det skaper plasser for sosial samhandling (Maas et al., 2009). I tillegg har det blitt et økende fokus på naturen som et terapeutisk virkemiddel (Bell, Foley, Houghton, Maddrell, & Williams, 2018). Geisler (2003, s. 8) skriver «we know that many, if not most, societies around the world believe that nature has healing powers». I sammenheng med naturens terapeutiske effekt forstås Geisler (2003) sin beskrivelse av «healing powers» som restituerende krefter i denne oppgaven. Terapeutisk landskap er et begrep fra helsegeografen Wilbert Gesler da han undersøkte hvordan ulike miljø viste seg å gi en helsefremmende eller restituerende følelse (Gesler, 2003). Mennesker viser i denne

sammenheng å oppnå en følelse av fysisk, psykisk og spirituell helbredelse kun ved å oppholde seg utendørs. Ved å dra til et mer avsides område hvor det kun er naturen som omgir en, kan det gi en opplevelse av å «komme seg vekk». En forklaring på denne følelsen kan vises til teorien om biofili. Teorien beskriver at mennesker på bakgrunn av evolusjonen har et grunnleggende behov for kontakt med naturen og at vi har en følelsesmessig tilhørighet til andre levende organismer (Wilson, 1993). Forklart på en annen måte har mennesket siden tidenes morgen lært seg å leve i en verden hvor naturen har hatt en viktig rolle, mens dagens teknologi og maskiner tilbyr en svært annerledes måte å leve på.

Når det gjelder erfaringer fra Norge om kontakt med naturen, kan det først og fremst være aktuelt å trekke frem folkehelsemeldinga (Helse- og omsorgsdepartementet, 2019) som viser at et godt nærmiljø og lokalsamfunn er en grunnleggende forutsetning for god helse og livskvalitet. Tilgangen til friluftsområder og et trygt nabolag er eksempler på hva som er viktig i menneskers hverdag. Hvis vi ser på studier fra Norge om naturen som et verktøy for bedre helse, finnes det blant annet en kvantitativ studie gjennomført i 2018 hvor de så på sammenhengen mellom urbane grøntområder og selvrappertert helse (Ihlebak, Aamodt, Aradi, Claussen, & Thorén, 2018). 8638 deltagere ble inkludert i studien gjennom allerede eksisterende datasett via Oslo Health Study (HUBRO), og dataen ble analysert gjennom logisk regresjonsanalyse for å se på sammenhengen mellom tilgangen til grøntområder og helse. Resultatene viste at økende grønn vegetasjon var assosiert med færre selvrapperte psykiske lidelser hos både menn og kvinner. Allikevel var ikke resultatene like tydelige hos andre som for eksempel for menn med muskel- og skjelettsmerter, hvor ingen signifikante forskjeller ble observert. I tillegg ble ingen forbindelser funnet i gruppen for astma eller diabetes type 2, hverken for menn eller kvinner. En av årsakene til dette mener studien kan være at innbyggerne i Oslo generelt har god tilgang til grøntområder. Som et tiltak innenfor grøntstrukturer i urbane områder kan urbant landbruk være en.

2.3. Fordeler med urbant landbruk

Urbant landbruk er en fellesbetegnelse på ulike aktiviteter som er knyttet til dyrkning i bynære strøk (Landbruks- og matdepartementet, 2019). Dyrkingen kan være tradisjonelt landbruk, hagebruk eller dyrkning i parsellhager. I denne oppgaven er denne definisjonen utgangspunktet for beskrivelse av urban dyrkning. Ved beskrivelse av datamaterialet er det i

tillegg et viktig poeng at de urbane dyrkningsområdene som omtales også er offentlige, men ved litteraturgjennomgang er det den presenterte definisjonen som gjelder.

Urbant landbruk kan ses som en måte å tilrettelegge for grøntstrukturer i sentrumskjerner og nærområder. Folkehelsefordeler knyttet til dette vises gjennom en meta-analyse som viser eksempler på dette (Soga, Gaston, & Yamaura, 2017). Studiene som ble inkludert kom først og fremst fra USA, etterfulgt av studier fra Europa, Asia og Midtøsten. Meta-analysen fant ut at dyrkning ga signifikante positive helseeffekter som blant annet reduksjon i depresjon, angst, redusert BMI (Body Mass Index), samt økt opplevelse av livskvalitet og følelsen av å høre hjemme i nabolaget. I tillegg kan hageaktiviteter som urbant landbruk bidra til å redusere stress og for å slappe av (Brown & Jameton, 2000). Studien viser at resultatene kan beskrives som robuste bevis for at hageaktiviteter kan ha positive effekter for helsen.

En annen studie undersøkte «Community Gardens» (Clavin, 2011, s. 1) som kan oversettes til norsk som samfunnshager med en ovenfra-ned tilnærming ved bruk av kapabilitetstilnærmingen til Nussbaum (2011). Ved å bruke denne tilnærmingen undersøkte de hvordan hagene kunne påvirke trivsel hos deltagerne. Resultatene viste at hagenes design påvirket deltagerne på ulike måter, med blant annet økt trivsel som strekker seg videre fra kun det å være fysisk aktive eller det å spise sunt. I forbindelse med trivsel viste resultatene at kollektive aktiviteter og å produsere mat, ga i større grad økt trivsel. Mens andre funksjoner som å produsere sol energi, vannsparingsmetoder eller medbestemmelse i hagens utforming, ikke var like viktig for deltagerens trivsel.

En kvalitativ studie fra Oslo med semistrukturerte intervjuer undersøkte deltagerens begrunnelse for hvorfor de ønsket å engasjere seg i en kolonihage-hytte i Oslo (Nordh, Wiklund, & Koppang, 2016). Resultatene viste at eierne av hyttene blant annet ønsket et sted hvor de kunne dyrke jorden og være ute i naturen. Studien viste at fordelene ved å ha slike kolonihage-hytter var relatert til meningsfulle aktiviteter, være en del av et sosialt nettverk og få en pause eller avkobling fra hverdagen i leilighet. Studien påpeker at funnene er unike fordi eierne av hyttene ikke kun ønsket deltagelse på grunn av fritid, avslapping eller for å dyrke, men at det hadde både fysiske og psykiske helsefordeler. Dette begrunnes ved at deltagerne opplevde omgivelse som restituerende og at det ga dem følelsen av å være borte selv om de var i Oslo. Ved å kunne unnsnippe hverdagens krav hadde det en positiv effekt på å redusere stress. Det sosiale livet var også viktig for flere av deltagerne, og at mange beskriver kolonihagen som deres andre hjem, til og med deres primære.

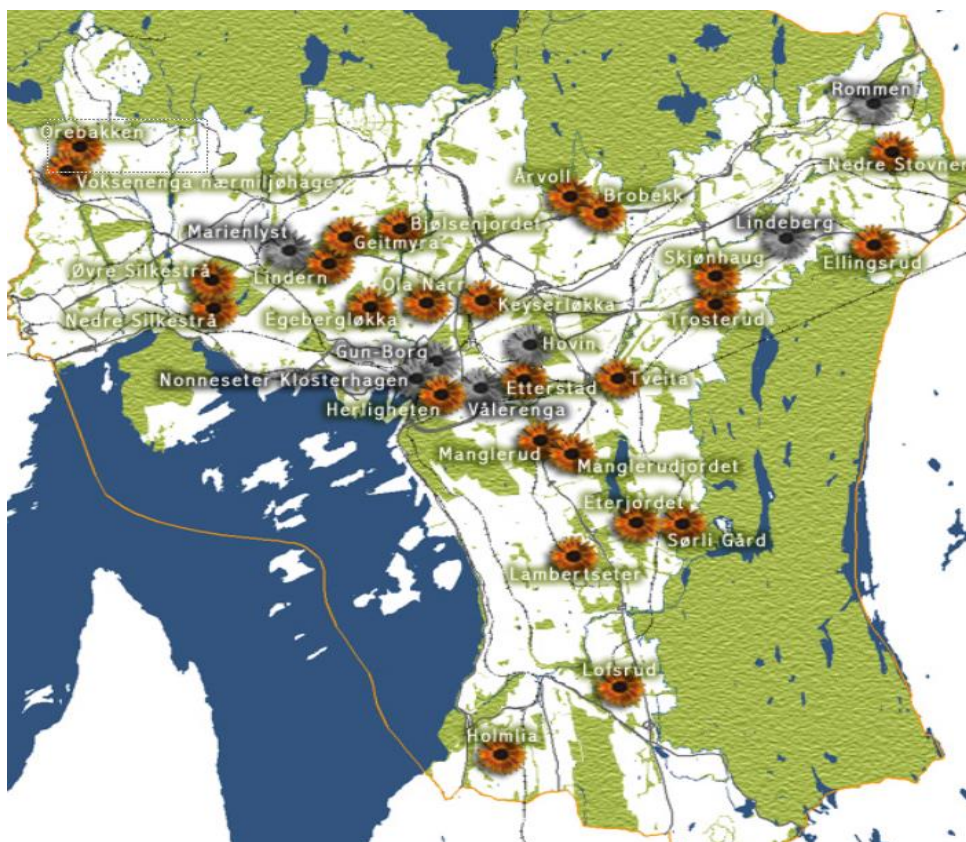
Til min kunnskap er det lite forskning på urbant landbruk og livskvalitet i Norge, men noen er det. For eksempel ble det i 2018 skrevet en masteroppgave i agroøkologi (Bogstad, 2018), hvor vedkommende undersøkte forholdet mellom urbant landbruk og livskvalitet i en offentlig hage i Oslo. Resultatene viser i denne studien at urbant landbruk kan påvirkes på seks ulike måter; fritid og rekreasjon, individuelle prestasjoner og egen utvikling, hagene er et sosialt miljø, et område for familie og venner, tilhørighet i lokalsamfunnet og at deltagelse påvirker kroppslig helse. Dette kan illustrere effektene urbant landbruk har og hvordan det påvirker livskvalitet gjennom deltagelse.

2.4. Urbant landbruk i Oslo

Norge har nasjonalt og lokalt laget flere rapporter og føringer for hvordan urbant landbruk skal implementeres i det norske samfunn. «Spirende Oslo» er hovedstadens satsning på urbant landbruk som blant annet trekker frem at mennesker som bor i nærheten av større områder med grønne og naturlige omgivelser rapporterer at hagene fungerer som sosial møteplass og har en integrerende effekt (Bymiljøetaten, 2019). Strategi for urbant landbruk 2019-2030 er Oslo kommune sin plan for at «Oslo skal være internasjonalt ledende på å ta i bruk urbane landbruksaktiviteter i arbeidet med å tilrettelegge for en grønnere, varmere og mer skapende by med plass til alle» (Strategi for urbant landbruk, 2019, s. 1). Strategien inneholder fem hovedmål som er; en grønnere by, kortreist mat, spirende møteplasser, grønne læringsarenaer og en samarbeidende kunnskapsby. Effektmål er satt til 2030 og illustrerer Oslos satsing på urbant landbruk som en arena for dyrkning og utvikling av sosiale møteplasser. Urbant landbruk kan bidra til god folkehelse ved at landbruket kan være en verdifull læringsarena for kosthold og fysisk aktivitet (Strategi for urbant landbruk, 2019). Videre kan dyrkning av mat fremme folkehelse og være et nytt verktøy innen forebygging av fysisk og psykisk sykdom. «Naturen stimulerer til ro, hvile, harmoni og positive opplevelser, og øker trivsel hos innbyggerne» (Strategi for urbant landbruk, 2019, s. 11). Videre viser Oslo kommune i sin strategi for urban dyrkning at grønne læringsarenaer er et viktig fokusområde hvor spesielt barn trekkes frem i forbindelse med dette. For det første er prinsipper bak «fra jord til bord» viktig lærdom for barna. For det andre tilbyr hagene en arena hvor barna kan utvikle språket, samhandle med andre og oppleve mestingsfølelse.

Som vist under har urbant landbruk allerede tradisjon i Oslo med flere parsellhager og dyrkningsplasser. Dog kan det sees som et viktig folkehelseiltak at kommunen nå iverksetter

tiltak som skal bidra til å fremme urbant landbruk som et folkehelseiltak i Oslo. Dette vises gjennom byrådssaken til Strategi for urbant landbruk (2019) hvor de viser til at Oslo Kommune de siste årene har styrket satsingen på dette, blant annet gjennom tilskudd til ulike dyrkningsprosjekter (Strategi for urbant landbruk, 2019). Effektmålene for 2030 presiserer blant annet at grå arealer i Oslo skal omgjøres til grønne byrom for å bli grønne møteplasser på tvers av alder, kultur og sosiale lag i fellesområder. I tillegg skriver bystyret at satsingen på urbant landbruk skal øke livskvaliteten og bedre folkehelsen for byens innbyggere. For å bedre livskvaliteten hos innbyggere i Oslo peker kommunen på tiltak som å vurdere bruk av dyrkning og skape grønne plasser på ulike institusjoner som sykehjem, rus-, psykiatri- og barnevernsinstitusjoner (Bymiljøetaten, 2019). Videre vurderer kommunen tiltak som å benytte urbant landbruk som arbeidspraksisplasser og arbeidstrening, samt at flere boligbyggingsprosjekter kan satse på urbant landbruk og utlånsmuligheter for hageredskaper. Andre tiltak i Oslo i forbindelse med urbant landbruk er blant annet gjennom Byøkologisk Program for 2011-2026, hvor de trekker frem spesifikke tiltak hvor arealer skal sikres til skolehager og parsellhager (Oslo Kommune, 2011). Figur 1 viser en oversikt over Oslo med ulike urbane landbruksinitiativ.

(Figur 1. Oversikt over urbane landbruk i Oslo. Blomstene illustrerer hvor i Oslo man finner disse.

Hentet fra (Parsellhager, 2019).

2.5. «Cultivating Public Heath» prosjektet

Min masteroppgave er skrevet gjennom et samarbeid med Cultivating Public Spaces, et pågående forskningsprosjekt hos NMBU (Cultivating Public Spaces Project, 2020). Dette er et tverrfaglig prosjekt som skal undersøke livskvalitet i sammenheng med urbant landbruk, i tillegg til at de ser på de ulike hagenes utforming, som design og åpenhet (hvordan urbane landbruk kan ses som innbydende ved bruk av gjerder eller fravær av gjerder for å vise til et eksempel). Videre har studien til hensikt å undersøke hvordan urbant landbruk kan bidra til økt individuell vekst, fremme sosial likhet og fremme helse i en økende fortettet by. De beskriver at det sterke forholdet mellom klimahensyn og økonomisk byutvikling ofte overser utfordringer knyttet til livskvalitet og sosial rettferdighet. De skal med sin studie undersøke hvordan urbant landbruk kan forbedre livskvaliteten i norske byer og kan styrke lokalsamfunn og hvert enkelt individ, ved å gi innbyggerne muligheten til å påvirke sitt miljø, samt ha tilgang til grøntområder.

De viser til kunnskapshull i tidligere forskning da studier har sett på private og semiprivate hager hvor kun medlemmer har tilgang til området. Et viktig poeng i denne studien er derfor hvilken effekt offentlig tilgjengelige hager kan ha for samfunnet og de som benytter seg av dem. Både for de som er aktive og for dem som går forbi.

Videre er det etter prosjektets forståelse, at urbane landbruk kan være et viktig bidrag for samfunnet, da det kan myndiggjøre hver enkelt innbygger ved å gi dem muligheten til å påvirke sitt miljø. Grønne og inkluderende møteplasser kan virke helsefremmende gjennom økt fysisk aktivitet, sosial tilhørighet og ha en restituerende effekt. Cultivating Public Spaces bruker Martha Nussbaum (2011) sin «The Capabilities Approach», heretter kalt kapabilitetstilnærmingen som rammeverk for deres studie. På samme måte gjennomføres denne studien, med inspirasjon fra Nussbaum (2011) og Cultivating Public Spaces (Cultivating Public Spaces Project, 2020) er kapabilitetstilnærmingen benyttet som teoretisk rammeverk.

3. TEORETISK RAMMEVERK

Det teoretiske rammeverket skal vise til de teorier og begreper som brukes gjennom oppgaven. Det starter med å beskrive «livskvalitet» før oppgavens teori med Nussbaums kapabilitetsliste presenteres. Videre skal jeg vise til denne studiens kapabilitetsliste som er grunnlaget for den videre oppgaven. Tilslutt skal kapabilitetstilnærmingen og folkehelserelevansen trekkes frem.

3.1. Livskvalitet

Først og fremst er det vanlig å skille mellom subjektiv og objektiv livskvalitet. Subjektiv livskvalitet handler om hvordan livet oppleves for den enkelte med verdier som blant annet tilfredshet, mening eller glede (Nes et al., 2018). Objektiv livskvalitet innehar en mer materialistisk tilnærming og innebærer blant annet bo- og arbeidsforhold, utdanning, oppvekstvilkår og inntekt. Rapporten «Gode liv i Norge – Utredning om måling av befolkningens livskvalitet» (Barstad, Nordmann, Bang Nes, Reneflot, & Røysamb, 2016) bruker Eurostat sin definisjon for å beskrive livskvalitet. De skriver at livskvalitet er «the full range of factors that influence what people value in living, beyond the purely material aspects» (Barstad et al., 2016, s. 22). Videre beskrives livskvalitet som kvaliteter som gir livet verdi og mening og er derav subjektiv. For noen kan det omhandle frihet eller glede, utvikling av egne evner eller interesser man har. Det sentrale er at livskvalitet omhandler de delene ved livet som kan betegnes som mål i seg selv. Det vi drømmer om og har håp om å realisere, og kan representere godene eller opplevelsene i samfunnet. Det påpekes at det i denne oppgaven er den subjektive livskvaliteten som vurderes da studien er basert på subjektive opplevelser om urbant landbruk.

Videre kan det være aktuelt å vise til det engelske ordet «well-being» eller trivsel i sammenheng med begrepet livskvalitet. Trivsel er et vidt begrep som brukes til å beskrive hva som skaper et godt liv (Naidoo & Wills, 2016). Trivsel viser til å beskrive at man føler seg bra og fungerer godt i hverdagen som igjen fører til bedre fysisk aktivitet, økt produktivitet og økt deltagelse i aktiviteter som blant annet nærmiljøet. Videre beskriver Naidoo og Wills (2016) fem metoder eller steg som hver enkelt kan ha som mål for å oppnå trivsel; relasjoner til andre, være aktive, legge merke til, gi og fortsette å lære nye ting. Det er på bakgrunn av en slik åpen og folkehelselatert forståelse om livskvalitet og trivsel at jeg bruker begrepet for å vurdere livskvalitet i denne oppgaven. Ved å gjøre dette er målet å sikre alle faktorer som

inkluderes i sammenheng med urbant landbruk og subjektiv livskvalitet. En måte å vurdere menneskers livskvalitet på er gjennom en verdibasert forståelse som kapabilitetstilnærmingen beskrevet av (Clavin, 2019; Nussbaum, 2011).

3.2. Nussbaums kapabilitetstilnærming og livskvalitet

Martha Nussbaum er en amerikansk filosof og kapabilitetstilnærmingen stammer fra henne med inspirasjon fra økonomen Amartya Sen (Nussbaum, 2011). Hensikten med kapabilitetsteorien var å skape en teori som er tilpasset dagens verden og til mer praktisk bruk, ikke kun en teori som brukes innenfor det akademiske. Kapabilitetsteorien kan defineres som en fremgangsmåte for å begrunne livskvalitetsvurderinger og knytte teori til sosial likhet. Et nøkkelement i teorien er at den tar for seg hva slags muligheter hvert enkelt menneske har, til å gjøre eller være, i stedet for å måle generell trivsel eller livskvalitet. Tidligere ble det nevnt at kapabilitetsteorien kan i sammenheng med livskvalitet beskrives som en verdibasert fremgangsmåte (Clavin, 2019; Nussbaum, 2011). Dette henger sammen med at hvert enkelt individ har ulike verdier i livet som øker eller endrer deres trivsel eller livskvalitet (Clavin, 2019). Frihet og valgmuligheter har derfor en sentral rolle (Nussbaum, 2011). I tillegg må det poengteres at kapabilitetene ikke kan anses som et middel for å nå et mål, men som mål i seg selv. Nussbaum forklarer dette ved å vise til hvilken effekt inntekt har. Hun forteller «In general, income is a means to an end, and capabilities are the end (Nussbaum, 2011, s. 144).

Videre passer kapabilitetstilnærmingen for å forklare livskvalitet, blant annet fordi teorien fungerer som et paraplybegrep som kan romme de ulike aspektene ved livskvalitet (Barstad et al., 2016). Nussbaum forklarer at kapabilitetsteorien kan ses som et viktig grunnlag i måten å evaluere livskvalitet (Nussbaum, 2011). Hun mener livskvaliteten skal defineres ut ifra hvilke muligheter, eller ut ifra hva vi er kapable til. Kapabilitetslisten kan derfor ses i sammenheng med tidligere definisjonsforklaring med både subjektiv og objektiv livskvalitet da Nussbaum (2011) sin liste åpner opp for en bred forståelse av livskvalitet. Ved å bruke denne fremgangsmåten i forbindelse med urbant landbruk kan det vurderes som at de ulike sidene ved urbant landbruk inkluderes og intet blir utelatt. Det er på bakgrunn av dette at kapabilitetsteorien anses som et godt virkemiddel til å vurdere livskvalitet i sammenheng med urbant landbruk.

3.2.1. Nussbaums kapabilitetsliste og tilpasset liste for urbant landbruk

Kapabilitetsteorien blir beskrevet som en listetilnærming i forbindelse med livskvalitet av blant annet Barstad et al., (2016) og Clavin (2019). Det kan vises til ulemper ved dette på grunn av ulike årsaker. Clavin (2019) viser blant annet at en liste i vurdering av livskvalitet kan vurderes som en persons mening over hvilke kvaliteter livet bør inneholde. Nussbaum (2011) på den andre siden viser til sin liste og poengterer at de ulike kapabilitetene kan vektet forskjellig fra menneske til menneske. De samme resultatene ser vi fra denne studien hvor urbant landbruk som en felles arena påvirker noen områder av deltagerens liv mer enn andre og kan med det vært spennende å undersøke andre urbane landbruk for å se om de samme kapabilitetene blir verdsatt på lik måte som i denne studien.

Nussbaum (2011) sin liste omfavner mye og kan som tidligere nevnt beskrives som en paraplyteori. Som presentert under i venstre kolonne (figur 2) vises Nussbaum (2011) sin liste med 10 kapabiliteter direkte oversatt til «norsk av meg» (Nussbaum, 2011, s. 33-34). Listen konkretiseres av Nussbaum (2011) gjennom nøye begrunnelser. Nussbaum har tiltenkt listen som et verktøy innenfor sosial rettferdighet og hvilke elementer som er essensielle i et verdig liv (Nussbaum, 2011). Jeg har derfor vurdert det som nødvendig å lage en tilpasset variant av Nussbaum (2011) sin liste med kapabiliteter som er tilpasset urbant landbruk. Bakgrunnen for dette valget er at originalen med dens beskrivelse ble vurdert som ikke like aktuell i sammenheng med denne studien om urbant landbruk og livskvalitet.

	Nussbaum (2011) Kapabilitetsliste	Tilpasset Kapabilitetsliste
1. Liv	Muligheten til å leve et liv til dets slutt av normal lengde; ikke dø for tidlig, eller et ens liv er så redusert at det ikke er verdt å leve.	Opplevelsen av et bedre liv. Ikke opplevd kriminalitet
2. Kroppslig helse	Muligheten til å ha god helse, inkludert reproduktiv helse; til å ha god tilgang til mat; til å ha et godt sted å bo.	Fysisk aktivitet. Rekreasjon - tilgang til grøntområder. Organisk mat/ dyrkning.
3. Kroppslig integritet	Kunne bevege seg fritt fra sted til sted; være trygg fra voldelig overgrep, inkludert seksuelle overgrep og vold i hjemmet; ha mulighetene for seksuell tilfredsstillelse og for valg i forbindelse med reproduksjon.	Bevege seg fritt og være trygg mot overgrep og vold. Bo i et nabolag hvor man føler seg trygg.
4. Sanser, fantasi, tanker	Kunne bruke sansene til å fantasere, tenke og resonnerer, og kunne gjøre disse tingene på en virkelig menneskelig måte, en måte som er basert på kunnskap og dyrkning av tilstrekkelig utdanning, inkludert, men ikke begrenset til litteratur og grunnleggende matematiske og vitenskapelig trening. Kunne bruke fantasi og tanker i sammenheng med egen erfaring, og produsere arbeid og hendelser etter eget valg, både religiøst, leseferdigheter, musikalsk og videre. Kunne bruke sine egne tanker på en måte som er beskyttet etter garantert frihet av uttrykkelse med respekt til både politisk og artistisk tale, og frihet til religiøs praktisering. Kunne ha gode opplevelser og unngå ikke nyttig smerte.	Kunne bruke sansene, fantasi, tenke og resonnerer. Estetikk. Urbant landbruk som en arena for utdanning og opplæring.
5. Følelser	Kunne knytte seg til ting og mennesker utenfor seg selv; å elske de som elsker og tar vare på oss, kunne sørge for deres fravær; og generelt kunne elske, sørge og oppleve lengsel, takknemlighet og rettferdiggjort sinne. Ikke ha ens emosjonelle utvikling blendet av frykt og angst. (Å støtte denne muligheten betyr å støtte ulike former for menneskelig samhandling som kan være svært viktig for utviklingen).	Utvikle en følelse av å høre til. Følelser som hagen bringer frem (eksempel glede). Utvikling av nabolaget.
6. Praktiske årsaker	Praktiske årsaker – Være i stand til å danne en oppfatning av det gode og engasjere seg i kritisk refleksjon rundt planlegging av ens liv. (Dette innebærer beskyttelse av samvittighetsfrihet og religiøs overholdelse).	Tilgangen til hagen (eksempel avstanden fra der man bor). Friheten ved deltagelse. Kostnader

7. Tilhørighet	A) kunne leve sammen med og ovenfor andre, gjenkjenne og vise bekymring for andre mennesker, å engasjere seg i forskjellige former for sosiale interaksjoner; å kunne forestille seg situasjonen til en annen. B) å ha de sosiale grunnlaget for selvrespekt og ikke ydmykende; å bli behandlet som et verdig vesen som er verdt er lik andres. Dette innebærer bestemmelser om ikke-diskriminering på grunnlag av rase, rase, seksuell legning, etnisitet, kaste, religion og nasjonal opprinnelse.	Ulike former for sosiale interaksjoner. Samarbeid. Sosial inkludering, ikke-diskriminerte på bakgrunn av rase, kjønn, alder eller økonomisk status. Integrering.
8. Andre arter	Kunne leve med omtanke for og i relasjon til dyr, planter og naturen.	Relasjon til natur (planter og dyr). Opplevelsen av å være i hagen. Miljøpåvirkninger
9. Lek	Kunne le, leke og glede seg over rekreasjonsaktiviteter.	Kunne le, leke og ha glede - rekreasjonslek. Deltagelse i aktiviteter. Barns deltagelse i hagen og deres opplevelser.
10. Kontroll over ens miljø	A) Politisk: Kunne delta i politiske avgjørelser som styrer eller påvirker ens eget liv; ha retten til politisk deltagelse, vern om yringsfriheten og foreninger. B) Materialistisk: Kunne ha eiendom (både land og flyttbare eiendommer) og eierskapsrettigheter på lik linje som andre, kunne søke seg arbeid på lik linje som andre, ha frihet fra uberettiget søk og beslag. I arbeid, kunne arbeide som et menneske å kunne jobbe som menneske, utøve praktisk fornuft og inngå meningsfulle forhold til gjensidig anerkjennelse med andre arbeidere	Ledelse. Politisk innflytelse. Utvikling og vedlikehold

(Figur 2. Oversikt over Nussbaum (2011, s. 33-34) sin kapabilitetsliste i venstre kolonne. Operasjonalisert liste for urbant landbruk til høyre).

Kapabilitetstilnærmingen har tidligere blitt brukt i andre studier som blant annet (Clavin, 2011, 2019) hvor de brukte kapabilitetstilnærmingen for å undersøke individers opplevelse av trivsel og livskvalitet i urbane landbruk. De forklarer i sin metode at de brukte inspirasjon fra blant annet Nussbaums og beskriver «Ten capabilities of wellbeing were established from

general literature on wellbeing, the natural environment, nature and green space on wellbeing» (Clavin, 2011, s. 949). Videre definerte de ulike funksjoner til hver av kapabilitetene. Kapabilitetene de brukte ble underveis i analyseprosessen konvertert til datamaterialet og deltagerne hadde under semi-strukturerte intervjuer blitt spurt hvordan de opplevde funksjonene i de bærekraftige hagene, og hvordan de påvirket deres trivsel. Dette illustrerer et eksempel på hvordan kapabilitetsteorien har blitt brukt i andre studier om urbant landbruk.

I arbeidet med urbant landbruk i Oslo, datamaterialet og analysen, har jeg utviklet en tilpasset liste fra Nussbaum som vises i høyre kolonne. Jeg har operasjonalisert listen med inspirasjon fra Cultivating Public Spaces Project (2020) og brukt Clavin (2019) sin fremgangsmåte for å tilpasse listen til denne studien med urbant landbruk. Dette betyr at jeg undersøkte generelle elementer av livskvalitet og trivsel i sammenheng med urbant landbruk hvor elementer av naturen og aktiviteter som gjennomføres i hagene kan relateres til den nye listen. Listen ble utarbeidet tidlig i prosessen ved å starte med visse kriterier for hver av kapabilitetene. Det må påpekes at dette har blitt endret og tilpasset underveis i prosessen ettersom datamaterialet viste at noen av kapabilitetene overlappet hverandre eller var for like. Ved å operasjonalisere kriteriene for de ulike punktene har analysen blitt mer oversiktlig og bruksvennlig, og har bidratt til at resultatene fra intervjuene kommer tydeligere frem. Denne listen er dermed utviklet på bakgrunn av flere inspirasjonskilder. Først og fremst ligger Nussbaum sin liste til grunn. I tillegg har jeg benyttet meg av prosjektet «Cultivating Public Spaces» (2020) sin tilpassede versjon og endret det til å passe min problemstilling. Arbeidet med egen kapabilitetsliste var en omfattende prosess fordi listen ble tilpasset oppgavens problemstilling, og deretter endret i samsvar med analysen, da det ble tydeligere i arbeidet med datamaterialet at de ulike kapabilitetene og ulike funksjonene i kapabilitetene noen ganger overlappet hverandre. Refleksjoner rundt denne problemstillingen skal jeg komme tilbake til senere.

3.2.2. Kapabilitetstilnærmingen og folkehelse.

I en norsk rapport fra Helsedirektoratet; Det gode liv i Norge, ble også kapabilitetstilnærmingen benyttet som et verktøy for å måle livskvalitet (Barstad et al., 2016). Rapporten viser i tillegg eksempler til andre rapporter som har brukt kapabilitetsteorien, blant annet av OECD (Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling) som en del av den

svenske utredning om livskvalitet. I arbeidet med «Det gode liv i Norge» (Barstad et al., 2016) påpekes det at de ikke bruker en bestemt teori på rapporten, men allikevel at kapabilitetstilnærmingen ble den som hadde størst potensiale for å måle livskvalitet på grunn av dens «paraply» forståelse av livskvalitet og ble med det en viktig inspirasjonsarbeidet for rapporten. En listetilnærming kan være en fordel fordi den inkluderer både de subjektive og objektive sidene av menneskers liv, fordi listen åpner opp for ulike verdier fra ulike kulturer i Norge. Gjennom kapabilitetsteorien er målet å kunne se på de ulike sidene av hvordan urbant landbruk påvirker livskvaliteten til deltagerne med en åpen tilnærming, slik at ingen elementer utelukkes. I forbindelse med dette kan det være sentralt å vise hvordan Nussbaum sin kapabilitetsliste ser ut og hvilke elementer hun inkluderer i kapabilitetene.

Kapabilitetsteorien er som tidligere beskrevet, allerede benyttet som inspirasjon til rapporten «Gode liv i Norge» (Barstad et al., 2016). En annen rapport «Livskvalitet – Anbefalinger for et bedre målesystem» (Nes et al., 2018) er en rapport som bygger videre på arbeidet fra «Gode liv i Norge». I denne rapporten bygger de videre på tidligere anbefalinger og å måle livskvalitet gjennom operasjonalisert listetilnærming. Det påpekes at rapporten viser til ulike lister for spørreundersøkelse om livskvalitet, avhengig av hvilke formål de skal avdekke. Dette må ses til forskjell fra denne oppgaven da meningen med denne studien ikke er å måle livskvalitet, men vurdere hvordan livskvaliteten påvirkes gjennom subjektive opplevelser av urbane landbruksaktiviteter. Viktig i forbindelse med dette er at rapporten tar for seg et helhetlig bilde av hvordan det anbefales å måle Norges livskvalitet som blant annet; fysisk og psykisk velvære, sosialt fellesskap, styresett, medvirkning, arbeid, utdanning, fritid, kultur, natur og nærmiljø. Gjennom disse elementene kan vi trekke mange likhetstrekk med Nussbaum (2011) sin kapabilitetsliste og for folkehelserelevansen. Dette kan videre ses i sammenheng med nasjonale mål «For å skape et godt og helsefremmende samfunn trenger vi kunnskap om livsbetingelser og levekår – og om hvordan folk selv opplever å ha det» (Nes et al., 2018, s. 6).

Folkehelseloven §1. konkretiserer det nasjonale målet og sier «Formålet med denne loven er å bidra til en samfunnsutvikling som fremmer folkehelse, herunder utjevne sosiale helseforskjeller» (Folkehelseloven, 2011). Videre skal folkehelsearbeidet gjennom loven fremme befolkningens trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold.

Kapabilitetstilnærmingen kan i denne sammenheng forsvares som en teori til folkehelserelevante problemstillinger på grunn av dens forståelse av livskvalitet som et mangedimensjonalt fenomen som består av hvilke og hvor mange goder hver enkelt har tilgang til. I tillegg tar kapabilitetstilnærmingen for seg mange svært sentrale funksjoner som kan ses i sammenheng med folkehelse. Blant disse er livskvalitet, sosial likhet gjennom like muligheter for alle mennesker og den politiske rollen for å gjennomføre endringer (Nussbaum, 2011). Dette gir indikasjoner på at teorien skaper et godt grunnlag innenfor folkehelsen da det kan tolkes som at den kan bidra til å skape en større oversikt over livskvaliteten til Norges innbyggere. Kapabilitetsteorien har som illustrert blitt en velkjent og mye brukt teori og brukes blant annet i forbindelse med utdanning innenfor fagfelt som folkehelse (Robeyns, 2006). Videre kan Nussbaums teori vurderes som en systematisk og konkret bruk av FN konvensjonen og kan være et viktig steg i utviklingen av et mer inkluderende samfunn (Lid, 2017).

Gjennom det foregående kapitlet har jeg presentert det teoretiske rammeverket hvor livskvalitet, kapabilitetsteorien og folkehelserelevansen har vært sentrale punkter. Videre i oppgaven skal metoden redegjøres for.

4. METODE

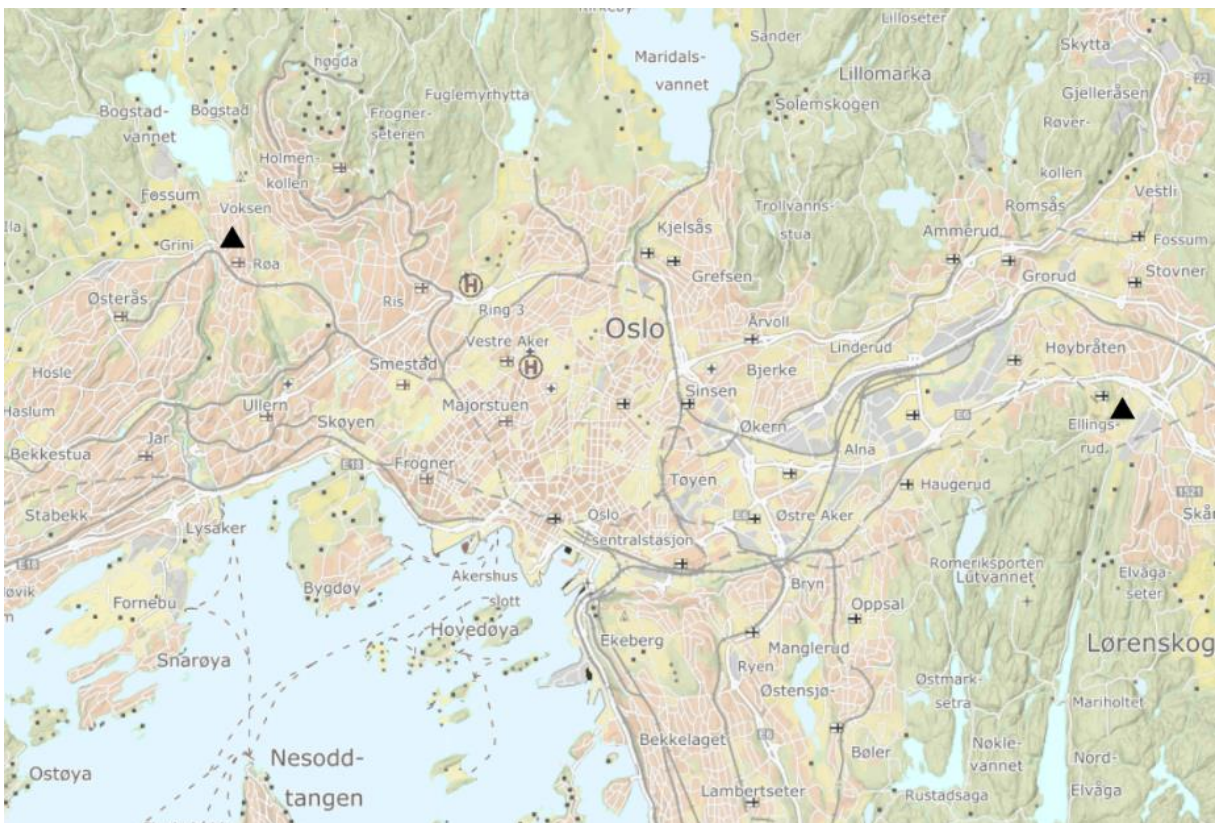
Oppgavens metodekapittel starter med en fremstilling av de to casene som er benyttet i oppgaven før jeg går videre med å beskrive prosessen med datainnsamlingen. Her vil deltagerne presenteres, samt refleksjoner rundt deltagerobservasjon og intervjuene. Analyseprosessen forklares deretter før jeg avslutter metodekapittelet med vurderinger rundt min egen rolle og etikk.

Jeg har i denne masteroppgaven valgt å benytte meg av kvalitativ metode med deltagerobservasjon og semistrukturerte intervju. Malterud (2017) forklarer dette som forskningsstrategier som har til hensikt å beskrive, analysere eller fortolke egenskaper ved de fenomener som skal studeres. Den kvalitative metode kan vise til mangfold, nyanser, subjektive og objektive erfaringer knyttet til ulike fenomener. Urbant landbruk kan ses som et eksempel på et slikt fenomen som passer godt til å undersøkes gjennom kvalitativ metode.

4.1. Casene

I forbindelse med deltagelse i prosjektet «Cultivating Public Spaces» ble jeg introdusert for de ulike urbane landbrukene de har inkludert i deres prosjekt uten stor kjennskap til noen av hagene fra før (Cultivating Public Spaces Project, 2020). I begynnelsen av datainnsamlingen deltok jeg på arrangementer sammen med prosjektet. Det må påpekes at denne oppgaven i likhet med blant annet (Clavin (2011) omtaler de urbane landbrukene som hager i noen sammenhenger fordi begge casene som er valgt ikke kun har aktiviteter relatert til dyrkning, men at de også fungerer som hager. Jeg besøkte flere urbane landbruk som blant annet Losæter, Sagene Takhage, Dr. Dedichens drivhus, Ellingsrud og Voksenenga Nærmiljøhage. Av praktiske årsaker ble jeg mer involvert i to av hagene, Voksenenga Nærmiljøhage og Ellingsrud Parsellhage. Denne typen fremgangsmåte kan ses i forbindelse med «purposeful sampling», heretter kalt målrettet prøvedeltagelse (Palinkas et al., 2015). Målrettet prøvedeltagelse er mye brukt i kvalitative studier for å identifisere og selektere informasjonsrike caser relatert til det fenomenet som skal undersøkes, i denne sammenheng urbant landbruk. Videre var det et viktig poeng at jeg traff flere mennesker på Voksenenga og Ellingsrud som ønsket å delta i studien, hvor dette også kan ses i sammenheng med målrettet prøvedeltagelse, da «the importance of availability and willingness to participate, and the ability to communicate experiences and opinions in an articulate, expressive, and reflective manner» (Palinkas et al., 2015, s. 534). Gjennom møte med hagene og ved uformell prat

opplevde jeg flere av deltagerne som representative for datainnsamlingen og ønsket å fordype meg mer i disse to casene. I tillegg må det påpekes at jeg selv er oppvokst i området ved Voksenenga, noe som gjorde området spesielt spennende for videre forskning. Mens Ellingsrud med sitt åpne og inkluderende landskap og lidenskapelige deltagere appellerte tidlig til meg. I tillegg representerer de to urbane landbrukene hver sin side av Oslo og jeg opplevde det som spennende å se på to casene som var på to ulike steder i Oslo. Dette med hensikt å samle rik data. Figur 3 viser de to ulike hagene med Voksenenga i Vest og Ellingsrud i Øst.

(Figur 3: Kart over Oslo med svarte trekkanter som viser Voksenenga Nærmiljøhage i vest og Ellingsrud Parsellhage i Øst. Hentet fra: (Norgeskart)).

4.1.1. Ellingsrud Parsellhage

Praktisk info: Ellingsrudåsen Parsellhage ble etablert i 2016 og består i dag av 256 pallekarmene (Ellingsrud Parsellhage, 2019). Etter samtale med styreleder informerte hun om at pallekarmene leies til blant annet privatpersoner og skoler som dyrker selv i pallekarmene. I

tillegg dyrkes noen av pallekarmene for fellesskapet slik at hvem som helst fra nabolaget kan forsyne seg av de merkede parsellene slik som vist på figur 4.

(Figur 4. Bildet viser eksempel på en av pallekarmene som alle kan benytte seg av. Her produserer blant annet mais. Foto: Kjersti Eline Følling).

Utseende på hagen: Videre er Ellingsrud Parselhage lokalisert på en åpen grønn slette rett ved siden av gangvei og i synsrekke for Ellingsrud fotballplass og Ellingsrudhallen. Hagen er ikke inngjerdet, men åpen for alle til å nyte med benkeplass og spisebord.

Beskrivelse av området: Ellingsrud ligger øst i Oslo, i bydel Alna og er en del av Groruddalen. Området er en del av «Grorudsatsingen 2017-2026» med blant annet fokus på nærmiljøutvikling (Aga, 2018) og utvikling av ungdomstilbud og møteplasser. Grorudsatsingen har som mål å bidra til at alle i Groruddalen skal bo i trygge omgivelser med fokus på bo- og oppvekstområder. Videre er det et viktig poeng at tiltakene skal styrke nærmiljøkvaliteter i lokalsamfunnet. Dette kan mulig ses i sammenheng med et intervju «Aker Avis Groruddalen» hadde med hagens leder Anne-Grete Orlien hvor hun forteller at hagen gjennom tiltak som for eksempel markedsdag, ønsker å vise seg som en sosial aktør for nabolaget (Apneseth, 2018). Som en del av områdeløftet kan slike sosiale og inkluderende initiativ vises gjennom det Ellingsrud Parsellhage tilbyr, og kan tolkes som ett av flere viktige tiltak for nærmiljøet. Figur 5 viser et oversiktsbilde av Ellingsrud Parsellhage.

(Figur 5. Oversiktsbilde over Ellingsrud Parsellhage. Parseller som er lokalisert på en grønn slette.

Foto: Kjersti Eline Følling

4.1.2. Voksenenga Nærmiljøhage

Praktisk info: Voksenenga Nærmiljøhage ble opprettet i 2017 og ligger i nærheten av Hovseter (Voksenenga Nærmiljøhage, 2019). Hagen består av 65 parseller til utleie, samt en stor fellehage hvor andelshavere og frivillige dyrker sammen.

Utseende på hagen: Tidligere daglig leder, Pernille Leivestad, forteller til «Akersposten» i et intervju at Voksenenga skal være et folkehelseprosjekt med fokus på flere aktivitetstilbud for alle; både barn, ungdommer og voksne mennesker (Eckhoff, 2019). Videre har Voksenenga gratis aktivitetstilbud for barn, engasjert ungdommer i sommerjobb, i tillegg til at det er et populært møtested for eldre.

Beskrivelse av området: Voksenenga Nærmiljøhage nevnes ofte i Oslo Kommune sin «Plan for områdesatsning på Hovseter (2018-2021)», ofte kalt «Hovseterløftet» (Bydel Vestre Aker, 2017). Bakgrunnen for denne satsingen er at bydel Vestre Aker generelt scorer bra på levestandard, men at det er store sosiale forskjeller hos innbyggerne innad i bydelen. Tall fra bydelen forteller blant annet at Hovseter har større andel mennesker med redusert funksjonsevne, høyere andel med innvandrerbakgrunn, større andel som ikke har fullført videregående skole, ikke sysselsatte, lavinntektsfamilier og lav utdanning (Bydel Vestre Aker, 2017). Rapporten påpeker videre at det per 2017 var lite opplegg for grøntområder med allerede asfalterte veier i tillegg til at det er få sosiale møteplasser. Beboere i området ser behov for flere aktiviteter, spesielt for barn og unge som også kan knytte nabolaget tettere sammen. Strategien for Oslo Kommune er å fokusere på blant annet; møteplasser, aktiviteter og fellesskap og oppgradering i bomiljøet (Bymiljøetaten, 2019). Vokseenga Nærmiljøhage kan ses som et svært godt tiltak i forbindelse med dette som kan bidra til nærmiljøutvikling med fokus på samhold og fellesskap. Figur 6 viser et oversiktsbilde av Voksenenga Nærmiljøhage med dens grønne omgivelser. Som det vises på bildet er deler av hagen avsatt til pallekarmer til venstre, mens det lengere nede ved drivhuset er et område med fellesdyrking rett i jorden.

(Figur 6. Oversiktsbilde av Voksenenga Nærmiljøhage. Foto: Kjersti Eline Følling).

4.2. Datainnsamling

4.2.1. Deltagerobservasjon:

Første steg i denne forskningsprosessen bestod av deltagerobservasjon hvor jeg besøkte i alt fem ulike hager. De ulike besøkene bestod i forskjellig grad av ulike måter å tilnærme seg hagen på. Ved noen besøk observerte jeg mer fra avstand, mens ved andre deltok jeg i de aktivitetene som foregikk den dagen. Dette innebar blant annet frøplukking, yoga eller rense sukkererter. På denne måten ble jeg kjent med de ulike hagen hvor dette også stilte grunnlaget for mitt valg av de to casene. Jeg deltok på åpne dager hvor hagen inviterte til felles aktiviteter som blant annet brødbakingskurs, felles arbeidsdager i hagen eller åpen dag. I tillegg besøkte jeg hagen utenfor arrangementer for å møte de som hentet grønnsaker til middag. Ved å aktivt delta i hagen og samhandle med de frivillige, håpet jeg å kunne skape tillitt og innsikt i hagen. Malterud (2017) beskriver at deltagerobservasjon kan være en god strategi for å bli kjent med den kulturelle siden av det som studeres. I tillegg kan det bidra

med nyanser i datainnsamlingen da en observerende deltager vil legge merke til andre sider av fenomenet enn de som deltar. Som forsker i deltagerobservasjon er det viktig å skaffe seg innpass og tillitt fra de man skal innhente kunnskap fra. Forskeren må balansere rollen mellom å holde en åpen holdning og samtidig beholde det analytiske blikket som deltager og observatør. Som en del av observasjonsdataen har jeg skrevet logg etter alle besøkene i hagene. For det første har dette gitt direkte observasjonskunnskap ved å se på samhandling og aktiviteter i hagene. For det andre har loggen bidratt med refleksjoner rundt min egen rolle som forsker. Observasjonsloggen har blitt brukt i analysen ved å illustrere eller forklare sammenhenger i resultatene.

4.2.2. Utvalg og presentasjon av informantene

I forbindelse med rekrutteringen av deltagere til studien hadde jeg følgende inklusjonskriterier:

- * Må være over 18 år.
- * Må snakke norsk eller engelsk.
- * Skal være aktive i hagen. Enten som parselleier, andelshaver eller frivillig.

Alle intervjudeltagerne ble oppsøkt i hagene. Totalt ble åtte intervjuer gjennomført med ti deltagere. Fire av intervjuene gjennomførte jeg selv og fire ble gjennomført av en kollega fra «Cultivating Public Spaces». Seks av intervjuene er fra Voksenenga Nærmiljøhage og to fra Ellingsrud Parselhage hvor det ene intervjuet her er med tre deltagere.

Deltagerne fra Voksenenga Nærmiljøhage (deltager 1-6) består av en mann (deltager 1) og resten kvinner (deltager 2-6). Fra Ellingsrud Parselhage er deltagerne kvinner (deltager 7-10). Fem av deltagerne er pensjonister, uten arbeid eller uføretrygdet (deltager 1,2,3,4 og 7). Resterende er dessverre usikkert da det ikke nevnes i intervjuene. Overordnet kan det allikevel sies at den største andelen deltagere er av den eldre befolkning, noe som kan påvirke resultatene. Årsaken til dette kan forklares ved at flere pensjonister har tid og mulighet for deltagelse på dagtid når felles arrangementer er mellom 10-15 i hverdagen.

4.2.3. Semistrukturerte intervjuer

Semistrukturert intervjuguide (vedlegg 1) ble utviklet i samråd med prosjektet «Cultivating Public Spaces» (Cultivating Public Spaces Project, 2020) i august 2019 selv om jeg i min masteroppgave har stått fritt til å ta egne valg innenfor prosjektets rammer. Intervjuguiden var tilpasset prosjektets teoretiske rammer hvor de også brukte kapabilitetsteorien, men siden jeg selv ikke tok denne avgjørelsen før oppstart av masteroppgaven i januar 2020 hadde ikke teorien like stort fokus når de intervjuene jeg gjorde ble gjennomført. Videre refleksjoner rundt denne problemstillingen skal presenteres i diskusjonen.

Fordelen med denne metoden er at deltagerne kan dele sine meninger og tanker, spesielt i forbindelse med et tema som dette hvor de subjektive meningene er spesielt fremtredende (Malterud, 2017). Intervjuguiden starter med noen spørsmål for å varme opp deltagerne til intervjuets tematikk. Deretter handler spørsmålene om deres forventninger eller intensjonen for deltagelse i tillegg til hvilke aktiviteter de deltar i. Sentralt rundt aktivitetene er å få deltagerne til å reflektere hvordan de ulike aktivitetene påvirkes deres hverdag og derav deres livskvalitet. I nest siste spørsmål blir deltagerne spurt om deltagelsen i de ulike aktivitetene har ført til noen endringer i livene deres. Og tilslutt om de har erfaring med urban dyrkning i forbindelse med integrering. Her har det ofte vært nødvendig å spesifisere og komme med eksempler; om det er mange nasjonaliteter i hagen eller om hvordan samhandlingen har vært i hagene basert på eventuelle språkutfordringer. Målet med semistrukturert intervjuguide har vært å la deltageren føre samtalen og oppleve frihet til å snakke om hva som betyr mest for dem. Allikevel har det vært viktig å guide dem inn oppgavens problematikk ved hjelp av den semistrukturerte intervjuguiden for å skape data til å besvare problemstillingen.

4.2.4. Intervjuene

Ett intervju ble gjennomført som et gruppeintervju av praktiske årsaker, i tillegg til at deltagerne selv godkjente dette. Seks av intervjuene ble gjennomført på stedet, og ett gjennom telefon og ett gjennom avtale hvor intervjuer senere møtte deltager. Alle intervjuene ble gjennomført på norsk etter avtale og ønske fra deltagerne. Videre varte intervjuene fra ca. 7 minutter til 40 minutter avhengig av situasjonen og hva deltageren ønsket å dele. Med «avhengig av situasjonen» menes det at når deltagerne hadde dukket opp i hagene for felles arbeid var det i noen situasjoner lite tid for intervju da det kan vurderes som at deltagerne

heller ønsket å gjøre det de kom for; jobbe sammen med de andre med lusing, rydding eller likende. Andre intervjuer var avtalt på forhånd hvor intervjuer kom hjem til deltager og det var da større rom for utfoldelse. Intervju i hagene fungerte fint når det ikke var arrangement, slik som «Åpen dag» på Voksenenga hvor de holdt åpent fra 10-15 på tirsdager. Med roligere dager i hagen kunne jeg delta i aktivitetene og gjennomføre intervjuene mens brukerne holdt på med rensing av grønnsaker og frøplukking. Dette skapte en naturlig og avslappet atmosfære. På dager med arrangementer hadde flere samlet familie og venner og det passet dårlig med intervjuer på stedet. Det ble inngått avtaler for å møtes ved et senere tidspunkt.

I denne studien gjennomførte jeg fire intervjuer med seks deltagere, mens fire intervjuer ble gjennomført av mine kollegaer i prosjektet «Cultivating Public Spaces». Når jeg gjennomførte intervjuer i august-oktober var det svært dårlig vær og lite aktivitet i hagene. Med urbant landbruk som tema for oppgaven er dette aktiviteter som kun foregår på visse tider av året, så intervjuene måtte gjennomføres mens det fortsatt var aktivitet i hagene. Fremgangsmåten bestod av å reise rundt til hagene og rekruttere deltagere på stedet. Når jeg ser tilbake, mener jeg det kunne vært en fordel å ta kontakt med sentrale nøkkelpersoner på forhånd, for å be om hjelp og tips til når deltagere mest sannsynlig ville være i hagene. Malterud (2017) beskriver at antallet intervjuer ikke er viktig, men at datainnsamlingen skal avsluttes når temaet oppleves som mettet. Metning innebærer at ytterligere datainnsamling ikke vil føre til ny kunnskap. I denne situasjonen opplevde jeg at fire intervjuer med seks deltagere ikke ga rikt nok datamaterialet til å besvare oppgavens problemstilling og jeg bestemte meg derfor å bruke fire intervjuer som var gjennomført av en kollega. Intervjuene fra min kollega ble gjennomført med samme intervjuguide og jeg transkriberte intervjuene selv.

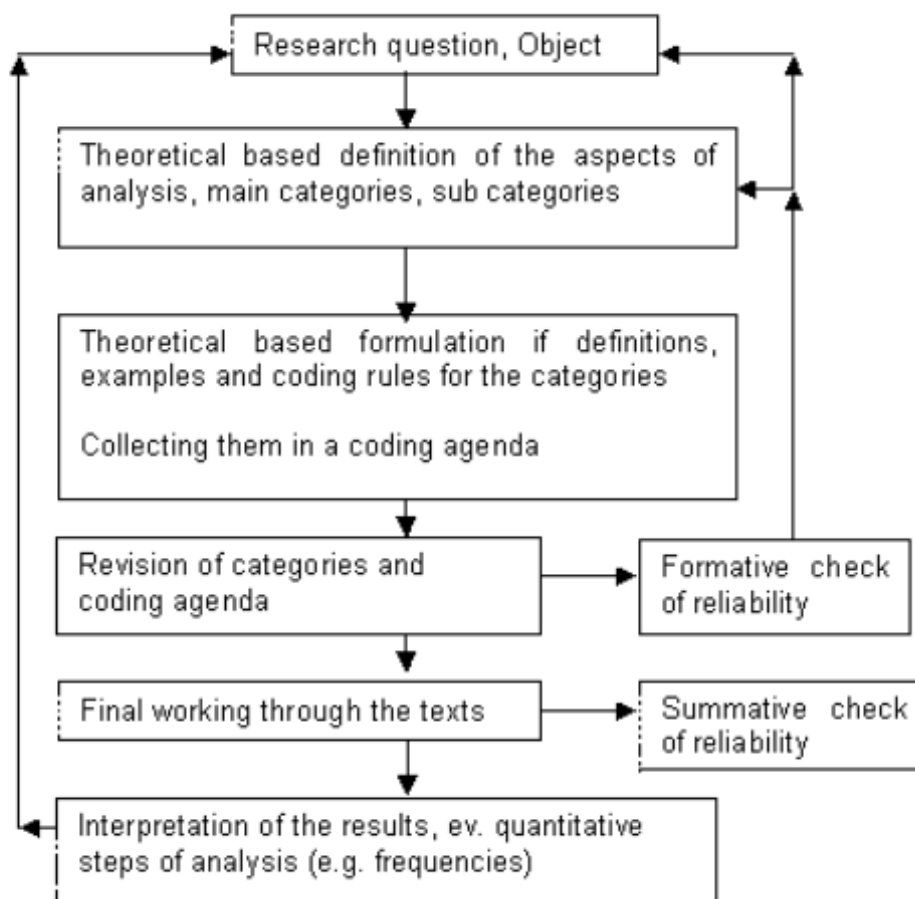
4.2.5. Transkribering

Transkriberingen var en omfattende og tidkrevende prosess. Sentralt i prosessen var å få med seg nøyaktig hva deltagerne sa, i tillegg til å få med stemningen fra intervjuene. Det samme beskriver Malterud (2017), at selv om kvalitativ forskning alltid inneholder en form for tolkning er det viktig å at transkriberingen er mest mulig lojal mot det opprinnelige materialet, slik at deltagerens erfaringer og meninger blir formidlet på en mest mulig riktig måte. Selv opplevde jeg ikke dette som noen stor utfordring. Etter å ha jobbet mye med transkriberingen kjente jeg «stemmene» til de ulike deltagerne, også i det nedskrevne transkriberte materialet. I

teksten husket jeg hvilket tonefall de brukte, om samtalen var preget av glede, eller om temaet førte til nedstemthet.

4.3. Deduktiv analyse

Deduktiv analyse, også kjent som ovenfra-ned tilnærming, kjennetegnes ved at man allerede har en forforståelse ved å benytte teorier eller modeller for å analysere datamaterialet (Mayring, 2004; Olsen, 2003). Figur 7, som vist nedenfor, er laget av Mayring (2004) og illustrerer hvordan deduktiv metode brukes. Modellen kan ses i sammenheng med hvordan man bruker den deduktive metoden når vi går ut fra en forforståelse; basert på tidligere kunnskap eller teorier som tidligere beskrevet (Elo & Kyngäs, 2008). Elo og Kyngäs (2008) beskriver at deduktiv analyse kan være hensiktsmessig å bruke, blant annet når målet er å teste en teori i en annen situasjon eller setting. Dette stemmer godt ovenens med valg av kapabilitetstilnærmingen til Nussbaum, som er en kjent teori. Kapabilitetsteorien har tidligere blitt benyttet i studier som Clavin (Clavin, 2011, 2019) hvor de brukte teorien til å undersøke blant annet urban dyrkning og trivsel. I Norge er det ingen studier til min kjennskap som har benyttet samme fremgangsmåte for å undersøke urbant landbruk og livskvalitet. Dog er det en rapport; «Gode liv i Norge» (Barstad et al., 2016), hvor de konkluderer med at kapabilitetstilnærmingen er en god måte å vurdere livskvalitet. Rapporten bruker ikke urbant landbruk som et eksempel, men viser til en mer generell måte å måle livskvalitet. Denne studien skiller seg fra annen forskning fordi de to casene som benyttes er offentlige og tilgjengelige for alle. Dette til forskjell fra private og semiprivate hager som fra tidligere undersøkelser har fått mest oppmerksomhet (Nordh et al., 2016). Analysen er derfor preget av en deduktiv fremgangsmåte fordi Nussbaums kapabilitetsliste er operasjonalisert og benyttet som utgangspunkt for analysen. De ti kapabilitetene har vært grunnlaget for kodingen av materialet.

(Figur 7. Stegvis modell for deduktiv metode. (Mayring, 2004)).

4.3.1. Systematisk tekstkondensering

Analysen er videre gjennomført ved hjelp av Kapabilitetstilnærmingen gjennom deduktiv metode og ved å bruke Malterud (2017) sin tekstkondensering, også kalt STC (Systematic Text Condensation). Det må påpekes at den systematiske tekstkondenseringen i stor grad er benyttet mer praktisk og som inspirasjon enn hva Malterud (2017) beskriver. Jeg har valgt denne metoden fordi det er en enkel metode for analyse av datamaterialet og Malterud anbefaler den for nybegynnere fordi det gir en enkel innføring i hvordan analysen kan gjennomføres på en systematisk måte (Malterud, 2017). Analysen beskrives kort i fire trinn; «1) Få et helhetsinntrykk, 2) å identifisere meningsdannende enheter, 3) abstrahere innholdet i de enkelte meningsdannende enhetene, og 4) å sammenfatte betydningen av dette» (Malterud, 2017, s. 98). Jeg har i denne oppgaven valgt å benytte egen kapabilitetsliste. I analysen har jeg

jobbet mye frem og tilbake og det har vært en omfattende og kompleks prosess. Selv om fremgangsmåten til Malterud opptrer som en systematisk metode er det et viktig poeng at jeg i realiteten har jobbet mye frem og tilbake, og vurdert ulike fremgangsmåter i analysen for å sikre deltagernes stemme. Et eksempel på hvordan dette er gjort vises i vedlegg 4 hvor det er en oversikt over alle kapabilitetene med tilhørende tema. Bakgrunnen for dette er å vise til hvordan alle kapabilitetene kan sorteres på en mer oversiktlig måte.

Under presenteres hvordan datamaterialet er gjennomført trinn for trinn med inspirasjon fra Malterud (2017) sin tekstkondensering. Det må påpekes at metoden i utgangspunktet er tilegnet induktiv metode, men ved å bruke den i en mer praktisk forståelse har det fungert fint å kombinere med kapabilitetstilnærmingen og deduktiv fremgangsmåte. Under beskrives prosessen som er gjennomført trinn for trinn.

Trinn 1

Som Malterud beskriver, startet analysen ved å lese gjennom råmaterialet etter transkriberingen (Malterud, 2017). I denne fasen vurderte jeg materialet uten å ta hensyn til min forforståelse eller teoretiske rammeverk. Problemstillingen har jeg derimot hatt i bakhode under hele prosessen. Dette ble gjennomført for å få et helhetsblikk over datamaterialet og kan derfor ses til forskjell fra normal deduktiv fremgangsmåte (Mayring, 2004). Hensikten med dette var å få en oversikt over datamaterialet i første omgang før det blir plassert i de ulike kapabilitetene.

Trinn to

Videre i STC ble materialet vurdert som en helhet og jeg fikk et foreløpig overblikk over hvilke temaer som ble synliggjort i teksten. For å sikre utvikling av vitenskapelig kunnskap, gjenstår det systematisk gjennomgang av materialet i flere ledd. I sammenheng med de teoretiske perspektivene, vurdering av relevans, validitet og refleksivitet, sikres dette gjennom analyseprosedyren. Videre i trinn 2 brukte jeg min egen kapabilitetsliste og begynte å lete etter likheter og eksempler som kan illustreres ut fra listen. I praksis brukte jeg ti ulike tusjer hvor hver av kapabilitetene fikk sin egen farge. Ved nøye gjennomgang av datamaterialet med listen foran meg kunne jeg sortere materialet. Hvis det var flere av kategoriene som kunne passe med teksten, markerte jeg teksten med flere av fargene. Ved å gå gjennom datamaterialet flere ganger ble det klarere etter hvert i hvilken kategori teksten passet til. Jeg fjernet deretter én og én farge til jeg satt igjen med tekst hvor ingen av dem overlappet hverandre. Et eksempel hvor analysen er gjennomført på likende måte er blant annet (Nordh,

Evensen, & Skår, 2017) hvor de startet med å lage overordnende temaer med hver sin fargekode.

Trinn tre

I trinn tre vurderte jeg helheten av de foreløpige temaene som bestod av min egen kapabilitetsliste. Ved å systematisk gå gjennom materialet linje for linje var det lettere å trekke ut de setningene som var meningsbærende for problemstillingen. Jeg gjennomgikk alt flere ganger for å sikre de mest aktuelle temaer etter anbefaling fra Malterud (2017). Det samme trekker Bryman opp; at det i arbeidet med koding er det viktig å gjenta prosessen ved å gå tilbake til originalmaterialet flere ganger og vurdere kodene på nytt (Bryman, 2016). Bakgrunnen for dette kan ses i sammenheng med den mest nevnte kritikken av koding i kvalitative intervjuer. Når innholdet deles opp og trekkes ut er det fare for at samtalens sosiale setting og mening forsvinner.

Trinn fire

I fjerde og siste trinn ble teksten som er sortert satt sammen til en helhetlig tekst. Temaer som ble gjentatt av flere deltakere er fremhevet for å illustrere hvor viktig det er for deltagerne. Malterud (2017) beskriver at det fjerde trinn omhandler å sette kodene eller bitene sammen igjen. Sammenfatningen skal være lojal til intervjudeltageren, samtidig som forskeren må ta ansvar for sin rolle som fortolker. I oppgaven har jeg vært bevisst på at teksten fortsatt gir en tydelig beskrivelse av den sammenhengen det tidligere er hentet ut ifra. Videre i denne delen av analysen, lagde jeg en tekst for hver av gruppene, illustrert med sitater som skal underbygge og vise eksempler til de tilhørende kapabilitetene. Alle kapabilitetene har fått et eget avsnitt, og gjenfortellingen skrives i tredjeperson. Etter at sammendraget til hver av gruppene, opplevdes det som representative for datamaterialet, har jeg undersøkt funnene i sammenheng med tidligere forskning som senere skal beskrives i metoddelen.

4.4. Min egen rolle og ståsted som forsker

I forskningsprosessen er det ikke et spørsmål om hvorvidt forskeren påvirker prosessen, men snarere hvordan man gjør det (Malterud, 2017). Min bakgrunn og forforståelse vil påvirke oppgavens retning og utforming ut ifra de valgene som tas. For å vurdere min egen rolle som

forsker kan det være aktuelt å vise til min bakgrunn med noen sentrale holdepunkter. Jeg er utdannet sykepleier, og har jobbet som det i fire år. Både sykepleiestudiet og jobben var preget av et omsorgsperspektiv, og en helhetlig forståelse av mennesker med både kropp og sjel. For meg har det alltid vært viktig å se hele mennesket, og ha en åpen og bred forståelse over hva som er viktig i hvert enkelt liv, og at livskvalitet derfor kan bety så mangt. I forbindelse med livskvalitet har jeg også siden sykepleiestudiene vært opptatt av de objektive eller strukturelle sidene ved livskvalitet, og at alle mennesker skal ha de samme mulighetene i et samfunn. Dette var en av årsakene til at jeg bestemte meg for å ta en master i Folkehelsevitenskap da jeg ønsket å lære mer om folkehelse på et mer overordnet systemnivå. Under utdannelsen innenfor folkehelse forstod jeg sammenhengen mellom helse og naturen. Dette var spesielt spennende da dette var noe jeg kjente meg veldig igjen i.

I oppveksten har jeg alltid oppholdt meg mye ute, enten i hagen, i skogen, på fjellet eller ved sjøen. Fortsatt er naturen en viktig del av min hverdag som jeg opplever stor glede av å benytte. Det la grunnlaget for at jeg ønsket å skrive om betydningen av naturen, og i dette tilfellet, urbant landbruk. Selv dyrker jeg i en liten skala hjemme og har mye glede av det. I tillegg vokste jeg opp i området rundt Voksenenga Nærmiljøhage, og min skolevei i ti år, passerte der hagen nå er. Selv om Voksenenga Nærmiljøhage ikke var der i den perioden av livet mitt, har jeg vurdert at valget ble tatt ubevisst på grunn av min tilhørighet og interesse for området.

Min egen rolle som forsker har derfor vært med å på å legge et viktig grunnlag for denne studien og har bidratt til at oppgaven har formet seg slik den har. For å ikke la min bakgrunn påvirke studien, skrev jeg i tråd med Malterud (2017) et notat før analysen hvor jeg anslo hva resultatene ville vise. Når resultatene fra datainnsamlingen var ferdig kunne jeg sammenlikne resultatene for å se om det var noen forskjeller eller om det var helt likt. Sammenlikningen viste at det var noen likheter, men allikevel at det var noen overraskende funn jeg ikke forventet meg. De uventede funnene mener jeg kan ses i sammenheng med kapabilitetstilnærmingen og at den åpnet opp for andre sider av urbant landbruk enn hva jeg i utgangspunktet så for meg. Dette mener jeg var en god måte for å sikre deltageres stemme, ikke min egen. Det har hjulpet å være bevisst på min egen bakgrunn, og bruke det til min fordel og ikke se det som et hinder.

4.5. Etikk

Gjennom studien har jeg vært bevisst på å overholde Helsinki deklarasjonen som ble utarbeidet av World Medical Association (World Medical Association, 2013). I sammenheng med de etiske prinsipper for studien, har det vært et viktig poeng å sikre deltageres anonymitet. Jeg har vært bevisst på å fjerne kjennetegn som kan gjøre deltagerne gjenkjennelige, i tillegg til å beskrive deltagerne gjennom generelle beskrivelser som hvilken hage de tilhører. I prosjektet «Cultivating Public Spaces» har de godkjent søknad fra NSD (Norsk Senter for Forskningsdata) på bakgrunn av prosjektets hensikt, gjennomførelse og mål, se vedlagt dokument (Vedlegg 4). Det var ikke behov for meg å sende inn søknad til NSD fordi jeg har fulgt «Cultivating Public Spaces» sin protokoll og semi-strukturert intervjuguide. I tråd med World Medical Association (2013) har alle deltagerne fått både muntlig og skriftlig informasjon om prosjektet (se vedlegg 2), samt kontaktinformasjon ved eventuelle spørsmål. I tillegg har det blitt nøye poengtert at deltagerne kan trekke seg ved enhver anledning. Fordi rekrutteringen har bestått av å oppsøke deltagerne i hagen kan det vurderes at noen kan ha vanskeligheter med å si nei til deltagelse når de blir møtt i hagene. I forhold til oppgavens etiske sider har det derfor vært viktig at deltagerne er informert om at de kan trekke sin deltagelse ved senere tid. Bildene som er brukt i denne studien, har i sammenheng med de etiske prinsipper, blitt tatt uten deltageres tilstedeværelse. Faren for gjenkjennelse er derfor ikke tilstede og anonymiteten til deltagerne er ivaretatt i de to urbane landbrukene.

5. RESULTATER

Videre skal de ulike kapabilitetene presenteres. Resultatene vil vises ut ifra den selvlagde kapabilitetslisten som tidligere vist til, med kapabilitetene som overskrift til de ulike delene, slik beskrevet gjennom den deduktive fremgangsmåten. Det må presiseres at ikke alle kapabilitetene gir like utfyllende resultater, da datamaterialet belyser noen sider av urbant landbruk og livskvalitet mer enn andre.

Liv/ Opplevelsen av et bedre liv

Kategorien kan kjennetegnes av tillitt og samhold, blant annet fordi flere av deltagerne forteller om tyveri og hærverk i hagene, på både Voksenenga og Ellingsrud, men at det i

perioden intervjuene gjennomføres (2019) har vært mye bedre. Et spennende funn i forbindelse med dette er deltager 1 som forteller om samhold i en periode med tyveri:

«Poenget er at vi samarbeider og at vi kan stole på hverandre på godt og vondt. Slik som det skjedde her i fjor, vi hadde mye tyveri. Mye busker. Vi hadde vakter og sånt».

Deltager 4 forteller at hun gikk av med pensjon for en stund siden. Hun ønsket da å finne aktiviteter som kunne bety noe for hennes hverdag. Det beskrives at deltagelse i hagen har blitt en meningsfull aktivitet:

«Jeg vet ikke hva jeg ville gjort ellers».

Med hagens aktiviteter kan det tolkes ut fra deltagerens svar at hagen bidro, som denne kapabiliteten omhandler, til et bedre liv på grunn av ulike effekter som blant annet interaksjon med andre som jeg senere skal komme tilbake til.

Kroppslig helse

Organisk mat/ dyrkning

Organisk mat og dyrkning var en av temaene som ble nevnt flest ganger. Nesten alle deltagere nevnte at aktivitetene rundt dyrkning var en svært viktig del av hvorfor de ble aktive i hagene. Naturlig dyrkning og kontakt med jorden er viktige momenter. Flere trekker frem betydningen av selv-dyrkede grønnsaker og hvor viktig det er for god helse. Deltager 10 beskriver blant annet dyrkingen som:

«det er så rent og pent når vi tar det helt ferskt».

Deltager 9 opplever ikke resultatet som det viktigste;

«det er et forsøk selv om man må ikke alltid får resultat, det er prosessen som gir oss glede».

Deltager 2 forteller også at barna synes det er gøy med dyrkning. Det fortelles:

«Men de (barna) har vært veldig ivrige videre for å plante og høste og vi synes det er mye bedre enn det som man kan kjøpe i butikken».

Deltager 4 opplevde at det dyrkes for mange ulike grønnsaker på fellesområdet. Ved å ikke ha kunnskap om hva som ble dyrket og hvordan man kan bruke det kan det tolkes som at usikkerheten rundt dyrkning ble forsterket. Dette kan henge sammen med at deltagerne

forteller om svært ulik erfaring med dyrkning fra tidligere, men allikevel at prosessen med dyrkning og hvor maten kommer fra var også viktige aspekter som deltagerne satt pris på.

Flere mener at det å dyrke egne grønnsaker var en viktig motivasjon for deltagelse. Deltager 5 forteller: *«Også syns jeg det er veldig gøy å holde på i hagen, spesielt fra i fjor når vi faktisk fikk veldig bra avlinger så det er jo veldig gøy å være med på den prosessen fra start til slutt og så et frø i jorden og plutselig er det en gigantisk spinat som du kan ta med deg hjem».*

(Figur 8. Dyrkning av sukkererter på Ellingsrud Parsellhage. Foto: Kjersti Eline Følling)

Fysisk aktivitet

Flere deltagere viser til hagen som en plass for fysisk aktivitet og sammenlikner det med en treningsøkt. For det første er det en tur for de aller fleste å komme seg til hagene og for det andre er lusing, gressklipping og generelt vedlikehold fysisk krevende arbeid. Noen av deltagerne forteller også at hagene fører til mer fysisk aktivitet. Deltager 1 forteller:

«Men altså dette påvirke meg ganske mye for sitter jeg og ser på fotball, også bare, nei, nå går jeg opp (Latter)».

Og deltager 5 sier: *«Det har jo ført til at jeg bruker mindre tid på å sitte stille hjemme og mer tid på å være aktiv ute».*

Deltager 2: *«Så det er jo på en måte et sted hvor man blir dratt til, fordi du må, enten om det er for mye vann eller for lite så må vi hit».*

Og deltager 4 forteller *«Her får du jo gratis trening, frisk luft, det er masse stein å bære der».*

Ved spørsmål til deltager 10 om hvordan aktivitetene på Ellingsrud påvirker helsen svares det: *«Sikkert. Fordi jeg går jo dit og jeg har sukkersyken, men jeg løper jo rundt. Og jeg velger å gå dit».*

Disse sitatene illustrerer at flere av deltagerne opplever en økning i andelen fysisk aktivitet som er direkte knyttet til deltagelse i hagene. Allikevel opplever ikke alle deltagerne de fysiske aktivitetene i hagen som direkte påvirkning på helsen. Deltager 3 sier *«det blir ikke så store fysiske aktiviteter sånn det å gå til Voksenenga å jobbe der er, det er positivt men ikke det som gjør deg andpusten og får deg i veldig mye bedre form og sånn».*

Rekreasjon/ tilgang til grøntområder

Flere av deltagerne trekker frem at de selv ikke har hage, og at hagene derfor kan være en ekstra uteplass for dem. Deltager 6 beskriver:

«Jeg bor lite med ingen hage eller balkong, så dette er en mulighet til å få en ekstra uteplass da» Deltageren mener at hvis ikke hagen hadde vært der er hun usikker på om hun hadde vært like mye ute.

Deltager 3 er enig i dette og sier *«Har man et sånn sted så får det dem ut»* og *«men det er det å være ute som er det spesielle (...) du er ute i naturen og følger årstiden og har glede av det»*,

Mens deltager 4 sier *«Jeg går for eksempel ofte en tur bort til hagen på kvelden, bare for å se; er det noen her nå. Bare for å komme ut litt. Vi har jo fine nærområder her. Som vi bruker og kan gå hele tiden. Men så det det trekkplasteret hvis det er noen der som jeg kjenner og kan si hei til. Så er det veldig koselig».*

(Figur 9. Ellingsrud Parsellhage. Her er det store fellesområder som kan nytes som en ekstra hage.
Foto: Kjersti Eline Følling).

Kroppslig integritet

På grunn av hagene opplever flere av deltagerne at nabolaget oppleves som tryggere og at det er hyggeligere å gå ute. Deltager 7 forteller:

«Jeg har hvert fall hørt historier om at det var et sted hvor folk følte seg litt utrygge. Det var et område som lå litt utenfor der folk bodde, selv om det er en åpen plass. Men med hagen er

det alltid folk tilstede der så blir det litt hyggeligere å sette seg ned. Det er benker, det er noe pent å se på. Så jeg tror det har blitt litt tryggere».

Videre forteller samme deltager at «*Det var noen som var litt redd for at det var noen narkomane som satt der og det var litt skummelt, så har ikke det vært noe sånt tema nå de siste årene».*

Dette støttes av andre deltagere som mener hagen er viktig for å skape trygghet. Deltager 3 fra Voksenenga Nærmiljøhage forteller at hagene er et trygt sted fordi det er inngjerdet slik at barna løpe fritt rundt.

Sanser/ Fantasi / Tanker

Viktig i denne kategorien var ønske om å lære om urbant landbruk, dyrkning og gleden ved det. Flere av deltager nevnte at dette var en av årsakene til at de meldte seg på aktivitetene i hagen. Videre var det noen av de mer erfarne deltagerne som fortalte at de synes det var viktig å lære andre betydningen av urbant landbruk. Deltager 2 fortalte:

«Ja, fordi det er viktig å lære nytt (...) jeg synes det er viktig at barn lærer seg hvor maten kommer fra. Også synes jeg det er viktig at mennesker som egentlig ikke har dyrket noe før lærer å gjøre det».

Andre deltagere støtter synspunktet til deltager 2 da flere mener det er viktig at de yngre lærer om landbruk og hvor maten kommer fra. Et viktig poeng med både det å lære og lære bort var at man gjorde det sammen med andre mennesker, og gjennom samarbeid ble det en mindre terskel å gå over. Bevisstgjøring over ressursene hagene tilbyr, og økonomisk; å bruke det man har og hvor mye forskjellig de kan lage av grønnsakene som en viktig lærdom. Deltager 2 forteller videre

«Vi bruker det her vi kan lage noe av det, vi kan lage med flere varmretter, vi kan lage noe kaldt, vi kan lage noe enkelt, vi kan gjøre det vanskelig, så det der å kunne bruke ressursene synes jeg er viktig».

Et siste tema i denne kategorien var hagenes estetikk og hvordan brukerne opplevde dette. Deltager 4 forteller blant annet om hvordan hun setter pris på gressklippingen og det å få det fint.

«Jeg er en estetiker. Så jeg liker sånt arbeid og ha ryddighet og orden og sånn».

Deltager 10 forteller hagen benyttes til å se på hva andre dyrker for å få inspirasjon og tar bilder.

Følelser

Følelser hagen bringer frem

Trivsel kan ses som en gjentakende følelse. Deltager 1 forteller

«De frivillige liker å komme og ta en kopp kaffe og en prat og sånne ting og hjelper oss»

Og deltager 4 *«Og jeg har kommet dit at jeg føler den forventningen som god i at jeg er der».*

Glede og mestring blir også nevnt, hvor flere opplever glede ved deltagelse, og glede ved mestring når man har hatt ansvar for en liten del av hagen eller ved å skape ting sammen.

Deltager 10 forteller:

«Glede. Jeg gleder meg. Men jeg gleder meg til å gå dit».

Deltager 4 forteller også om et savn hvis hagen ikke lenger skulle være der:

«Hvis jeg skal si noe om hvis det stedet ikke hadde vært der tror jeg nå som jeg har blitt kjent der og føler at det er noe jeg tilhører så ville jeg nok følt at det manglet noe hvis det ikke levde videre. Og da syns jeg det ville være veldig synd hvis disse menneskene bare ble borte også gikk de inn i sine leiligheter også var alt som før. Det ville være en litt dum tapsfølelse tror jeg».

Motivasjon, men også usikkerhet er også følelser som dukker opp. Dette henger sammen med usikkerheten i hagene på grunn av usikker deltagelse, oppmøte og ledelse. Det beskrives videre at hagen har vært en berikelse for området, men at det fortsatt er en del ensomhet i lokalmiljøet. Ønske etter å bedre dette trekkes frem av en av deltagerne. Deltager 4 igjen forteller:

«Men det hadde vært gøy om hele Hovseter/ Voksenområde kunne blomstre litt syns jeg. Få dem ut».

Stolthet er noe man i møte med begge hagene opplever fra deltagerne når de viser frem hva de har skapt. På Ellingsrud forteller deltager 7 om et arrangement hvor

«Idretten solgte mat og vi viste videofilm. Det samlet full sal, jeg tror det var 200 mennesker som kom for å se på den humlevideoen slik at det skaper et engasjement. At man blir litt stolt, at dette har vi her på Ellingsrud».

Andre deltagere kan også kjenne på denne følelsen til nabolaget og hagen selv om de ikke bor der lenger. Deltager 8 fra Ellingsrud forteller blant annet om at hun flyttet fra området for mange år siden, men drar fortsatt til hagen to til tre dager i uken.

Praktiske årsaker

Tilgangen til hagen

Tilgjengeligheten er viktig, at hagene ikke er for langt unna, men allikevel at det er i naturlige omgivelser. Hvis man bor i nærheten er det lettere å stikke bort en tur. Deltager 5 bor et stykke unna Voksenenga Nærmiljøhage og forteller i forbindelse med det at:

«Det er jo litt logistikk som kan være vanskelig når man bor så langt unna, men samtidig er det en veldig fin ting å bruke tiden på. Du vet at den dagen har vi arbeidsvakt og den torsdagen må vi ut».

Mens deltager 4 som bor rett ved Voksenenga forteller:

«Og nå er jeg så heldig at den hagen ligger jo bare fem minutter unna å gå (...) Men for andre som bor lenger ned eller lenger opp så er det jo kanskje mer prosjekt å gå til hagen».

Det påpekes også at folk i rullestol kommer til hagen, og at det fungerer fint. En annen fordel er at hagene har alt av utstyr tilgjengelig noe som gjør det lettere for deltagerne å delta i hagene fordi man trenger ikke ta med seg noe selv av utstyr. Deltager 1 forteller:

«I tillegg har vi verktøy. En hel bu full av verktøy som er inkludert i den prisen vi betaler».

Bilde under (Figur 10) viser et oversiktsbilde av Voksenenga med trillebårer i buen som er klare til bruk.

(Figur 10. Pallekarmene vises til venstre og felles dyrkningsområde til høyre. Drivhuset vises bakerst i hagen. Foto: Kjersti Eline Følling).

Friheten ved deltagelse

Friheten ved deltagelse, påpeker flere. Selv om man er aktiv i hagen er det viktig for noen av deltagerne at man selv kan velge hvor mye tid en kan tilbringe i hagene. Noen av deltagerne nevner at de har utfordringer med helsen, som gjør at ikke alle dager passer for hagestell. På slike dager kan man komme til hagen, kun for det sosiale eller velge å ikke dra i det hele tatt. Mengden arbeid bestemmes alltid av en selv, og dette er viktig for mange. Deltager 1 nevner:

«Det kan hende at jeg kommer og jobber noen timer her og noen ganger kan jobbe 4-5 timer. Det varierer litt, men jeg dette er sånne ting som du styrer litt selv sånn når det passer deg. Du kan komme hit å bare slappe av, for eksempel også kan du ta litt (jobbe)».

Selv om flere setter pris på dette, ser andre friheten som en ulempe. Deltager 4 forteller at man aldri vet hvor mange som kommer til fastsatte arbeidsdager. Samme deltager trekker

frem et ønske om at flere deltok i aktivitetene da det menes at det er mye ensomhet i nabolaget. Deltager 4 fortsetter forteller

«Du kan bidra hvis du vil og ikke bidra hvis du ikke vil. Det er mange muligheter, men jeg vet ikke hvor menneskene blir av. Det hadde vært kjempe gøy å vekke den motivasjonen. De som er så fulle av ensomhet og mange folk som ikke har noen. Der kan man få mange hvis man, eller hvis man oppsøker dem da».

Kostnader

Flere av deltagerne nevner kostnadene knyttet til deltagelse i hagen. Flere viser positivitet ved gratis fellesmiddag og leie av kjøkken og området for en billig krone. Allikevel kan dette også ha sine ulemper da stedene er avhengig av inntekt for å drive hagene og gjøre det nødvendige vedlikeholdet. I intervjuene trekkes det blant annet frem at prisen for deltagelse er altfor liten. Med dette menes det at lav pris ikke øker motivasjonen for deltagelse. Ved for liten medlemskapskontingent oppleves det at forventningen til deltagelse ikke er tilstrekkelig og at hvis man ikke kan delta selv, må man betale andre for jobben for å sikre hagens eksistens.

Deltager 4:

«Men det er ikke gøy å se at vi ikke har fått penger til noe mer til drift og at ballen ruller og går uten de lederne som har vært der. Så det er ikke gøy å se fordi det ligger jo en usikkerhet i hele fremtiden».

Tilhørighet

Ulike former for sosial interaksjon.

Pensjonister trekkes frem som en gruppe mennesker mange opplever, har glede av hagene på dagtid. Deltager 4 forteller at hun ble med på Voksenenga når hun gikk av med pensjon; *«Og det var jo veldig hyggelig fordi det var jo akkurat en slik type gruppe som jeg ønsket meg hvis jeg skulle være med på noe».*

Videre forteller deltageren at

«Og jeg har ikke noen parsell, det er ikke viktig for meg å få de grønnsakene heller. Det som er viktig for meg er å være sammen med folk og jobbe».

Flere av deltagerne er enig i dette, at hagene har en svært viktig sosial rolle og at flere er mer sosiale på grunn av dem. Deltager 10 fra Ellingsrud forteller

«Jeg snakker med folk. Jeg er så pratesyk. (Latter). Jeg er ikke det, men jeg prater».

I tillegg til det sosiale som mange opplever som motivasjon i seg selv, fungerer hagene som et trekkplaster på grunn av vedlikeholdet og arbeidet som kreves med dyrkningsaktivitetene. Slik treffes de aktive jevnlig og hagene fungerer som en motivasjon for å komme seg ut.

Om det sosiale sier deltagerne 2 blant annet:

«det veldig sosialt her, at det er veldig hyggelig å være her. Det er også viktig, at det er trivelig. Og folks snakker sammen. Du kjenner ikke alle ved navn, men du treffer dem igjen og prater litt og det er litt sånn på tvers av kultur og tvers av alder».

Og deltager 10 sier

«På slike steder kommer ikke dårlige folk, de har ikke tid til å komme dit og dyrke planter for å glede. De vil velge noen andre ting. Så jeg synes alle er gode folk jeg. Vi må velge hva man vil gjøre og unngå det dårlige».

Deltager 4 forteller om hvordan hagen har blitt en del av hverdagen og som pensjonist beskrives betydningen av å ha en rutine og noe å kunne gå til. Dette beskrives via en gjenfortelling av en samtale deltager 4 har med barna sine. Det beskrives:

«Og barna mine de ser jo det at jeg sier: jeg skal bare en tur ned i hagen. Jaja, sier de. Og de skjønner jo det, at det har blitt et begrep. Og det er jo positivt, at du får disse begrepene, du har tilhørighet, du har miljø, du har en omgang så er det jo klart at det beriker jo, ellers hadde du jo bare latt være ikke sant».

Fra Ellingsrud beskriver deltager 7 hensikten med hagen som:

«Så for meg er det også viktig å se at det kan være noe som et sted hvor min generasjon møter barn. At den kontakten, og ikke bare skal være et tilbud for barn eller skolehagene, men at det er et familieprosjekt og at generasjoner kan møte hverandre. For det er ikke så mange slike tilbud, at generasjoner kan møte hverandre».

Samarbeid

Samarbeid er en viktig del av den sosiale samhandlingen og arbeidet i hagen. Dette gjelder både samarbeid mellom de frivillige og med ledere og gartner. Det kan være samarbeid i for av å dele kunnskap, bytte planter eller hjelpe til med fysisk arbeidskraft. Skoler og barnehager er også delaktige i begge hagene og flere egne parseller. Deltager 1 forteller:

«Men jeg samarbeider en del med (navn) og av og til innkaller meg på grunn av aktiviteter med skolen og når det er flere klasser som kommer her å jobbe litt der og der og samarbeider»

Samarbeid i forbindelse med deling av planter og arbeid i hagene trekkes også frem av blant annet deltager 1 og 2. Deltager 9 er enig i dette og forteller

«Også er det sosialt og det du gir til andre, det får du tilbake. Sånn tenker vi i India, at hvis du gjør bra for andre, da får du mye godt tilbake til deg selv».

Sosial inkludering/ integrering, ikke-diskriminerende på bakgrunn av rase, kjønn, alder eller økonomi.

Flere av deltagerne snakker om hagen som en sosial arena og eksempler gis om mennesker som ikke har noen andre sosiale plattformer. Deltagere forteller at de møter andre i hagen som er av utenlandsk opprinnelse hvor noen ikke snakker norsk eller engelsk, men allikevel finner hagen som sosial og har glede av det. Siden hagene driftes for det meste av frivillig aktivitet får flere av deltagerne ansvarsområder for enten hagen eller aktivitetene som gjennomføres. Det trekkes frem eksempler med deltagere, spesielt de utenfor arbeid og pensjonister som får en meningsfylt hverdag preget av mestring, glede og utfordringer. Begge hagene forteller om sosial inkludering på forskjellige områder. Deltager 1 sier;

«Og miljøet her, vi har et veldig bra miljø og at vi har to og tre generasjoner med masse forskjellig hudfarger og sånn, det har ikke noe å si. Vi er bare to personer som har blitt kastet ut på tre år og siden det – miljø er utrolig bra».

Videre påpeker noen av deltagerne at Voksenenga og Hovseter kan anses som et belastet område. Deltager 5 forteller at

«Det er jo nettopp det integreringsarbeidet fordi Hovseter er jo en litt stigmatisert bydel. Men her det veldig åpent og de har egne tiltak for inkludering. Så det er jo kjempefint å se det».

Deltager 3 forteller at;

«Nå bor jeg på Hovseter området og der er det også mange nasjonaliteter som bor, så vi har det med, i lokalmiljøet her men det er bare gangavstand til Voksenenga, ja så det er jo en god del av de samme som er der»

Bildet under viser en felles pallekarm som er dyrket for at fellesskapet skal kunne ta glede av resultatene, medlem eller ikke.

(Figur 11. Ellingsrud Parsellhage. Felles pallekarm som alle kan nye grønnsaker fra. Foto: Kjersti Eline Følling)

Andre arter

Kontakt med naturen er noe flere deltagerne trekker frem som en viktig del av aktivitetene. Deltager 10 forteller at kontakten med naturen er et religiøst forhold. Det fortelles at

«Naturen og mennesker. Men det er også våre tanker. Det er vi som har laget de navnene. Derfor sier vi det, men alt har, jeg kombinerer min religion»

Kontakt med naturen, det å ha hendene i jorden og få møkk under neglene trekker flere av deltagerne frem som viktig for deres opplevelse med hagen. Både Voksenenga og Ellingsrud har mye blokkbebyggelse og flere av deltagerne påpeker betydningen av å ha et sted man kan komme i direkte kontakt med jorden og naturen. Spesielt når man bor langt over bakken.

Erfaringer deltagerne trekker frem er at det er fint å være ute i hagen, omringet av så fine omgivelser med frisk luft, sol og at det er åpent. Det å følge årstiden og ha glede av det er også et eksempel deltager 3 trekker frem. Med tanke på naturen forteller deltager 10 at:

«Jeg ser på de grønne plantene og ser at det er noen hester der. Og folk og. Jeg ser en kombinasjon. Det er veldig mye sammenlikning. Vi kommer på andre friske, sunne tanker».

Videre skildres naturen og kontakt med naturen som:

«Ja, det er jo noe helt annet, hva sier man på norsk, (naturlig?). Her er det bygninger, barnehage, skole, bil, sykler og sånne ting, men der er det ikke det. Gress, plen, lang borte. Man ser andre ting ikke sant. Man får naturen».

Lek

Rekreasjonslek

Deltager 10 forteller om meditasjon i forbindelse med naturen og at meditasjon er viktig ved å trene på konsentrasjon. Det fortelles at:

«Alt går gjennom oppmerksomhet, veldig mye oppmerksomhet. Vi kan trene der, konsentrasjon».

Deltager 10 fortsetter med å forklare at i den moderne verden kan hverdagen oppleves som stressende, men at; *«dette her er ikke stressende. Disse tingene stresser ned. Folk velger at barna må gjøre det og det, men man må ikke».*

Deltager 6 forteller om aktivitetene i hagen som terapeutisk og at de to timene man bruker i hagen med å vanne, og ikke kunne gjøre noe annet, oppleves som avslappende. Det er med andre ord flere ulike aktiviteter som kan oppleves rekreative og at hagens terapeutiske effekt er viktig for flere.

Deltagelse i aktiviteter og barns opplevelser av hagen

Alle deltagerne i studien er på en eller annen måte aktive i hver sin hage. På Voksenenga er det flere som forteller om «tirsdagsgruppen» hvor de jobber i hagen, har aktiviteter som yoga, spiser lunsj sammen og skravler. Andre forteller om deltagelse som andelshavere hvor de møtes noen ganger i måneden for å jobbe. I tillegg har blant annet deltager 5 ansvar for blant annet hagebingo. Videre påpekes det at det er aktiviteter for alle aldersgrupper. Barn har

mulighet til å drive med formingsaktiviteter, det lages mat sammen og dette på tvers av ulike nasjonaliteter.

Noen av deltagerne forteller at de pleier å ta med seg barna sine til de hagene. På Voksenenga forteller en at barna liker å ha kontakt med mennesker og liker å kunne hjelpe til. Barna pleier å leke med andre i hagen, har det morsomt og trives veldig med det. Videre fortelles det at barna er ivrige etter å plante og høste, og at de syns det er mye bedre enn det som blir kjøpt i butikken. Deltager 3 også fra Voksenenga forteller

«Det er mange barn og de løper ofte rundt. Fordi det er et inngjerdet område uten biltrafikk så kan barna ferdes fritt. Det er jo ikke så vanlig i Oslo (Latter). Barna har litt forskjellige leker og utstyr og sånn som de kan holde på med. Og små traktorer og små bord og kan drive med sine ting. Også deltar de i dyrkingen».

Skolebarn kommer også til hagen på fritiden, noen fordi hagen ligger i nærmiljøet og at barna da sykler forbi. En deltager forteller blant annet om en opplevelse hvor to tenåringer hadde syklet forbi. De forteller da at vennene er på Aktivitetsskolen og spiller dataspill, og gjenforteller sitt møte med ungdommen som:

«men dette er mye mer morsomt altså (forteller guttene), for da drev vi og lagde vietnamesiske vårruller og det skulle de lage hjemme. Så de var veldig interessert i det når jeg lagde liksom peanøttsaus fra bunnen av».

Deltager 1 forteller en kort historie om sin opplevelse med barn i hagen;

«Barna de er, det er spesielt en barnehage som jeg aldri sett maken. Jeg skulle vise treåringer, men jeg skulle tro de var 30. De er så ivrige etter å plante og jobbe, og de stod på som bare det. Ja, den barnehagen husker jeg godt. Det var ikke tid for å leke eller prate, de bare vil plante. (Latter). Jeg ble helt satt på siden, jeg skjønnte ingen ting. Jeg har aldri sett en gjeng med treåringer som har vært så ivrige. (Latter). Så ja, det var morsomt å se på. Veldig morsomt».

På Ellingsrud forteller de om mange av de samme kvalitetene. Deltager 10 forteller at sønnen er veldig glad i naturen og er veldig opptatt av miljøet og ivaretagelse av miljøet. Videre forteller deltager 7 om et arrangement de hadde der i samarbeid med idrettsforeningen.

Deltager forteller

«vi også åpen dag hvor vi har lerret, det var et sånt bomullslerret, hvor barn kan tegne hva de vil og skrive navnet sitt. Og det var et veldig vellykket prosjekt hvor både små barn og voksne

stod å malte. Og det ble hengende. Så det går an å kombinere det med så mye lek. Vi hadde leker for barn».

Kontroll over ens miljø

Ledelse.

Ledelse, trekker flere av deltagerne frem som en av de viktigste forutsetningene for at hagene kan drives. På Voksenenga trekker flere av deltagerne frem at lederen har hatt en enestående rolle, og de forteller blant annet:

Deltager 1 forteller *«uten henne hadde dette ikke vært mulig. Hun er flink og veldig koselig».*

Høsten 2019 fikk ikke hagen nok midler til å beholde lederstillingen, og noen av deltagerne opplever mye usikkerhet knyttet til hagens fremtid.

Det fortelles:

«jeg tror at kvaliteten ved det sosiale livet på Voksenenga har vært veldig avhengig av henne, så jeg er veldig spent på hva vi klarer å ta vare på i de årene som kommer».

Ledelse trenger ikke kun å bety en leder. Flere av deltagerne trekker også frem gartnerens overordnede ansvar for ivaretagelse av hagene. Her poengteres gartnerens rolle i forbindelse med økonomiske midler, og deltageren argumenterer for hvor viktig det er å ha en som kan planter og landbruk.

Utvikling og vedlikehold.

På Voksenenga forteller flere av deltagerne som var aktive fra oppstarten at de måtte jobbe og streve med opprydding av området der hagen skulle være, fordi stedet tidligere hadde blitt brukt som tømmingsplass etter blant annet store byggeprosjekter hvor stener ble fraktet dit.

Deltager 1 forteller

«vi jobbet i 2017 ca. 150 menneske, brukt last på last med traktor og tilhenger for å frakte steiner. Det var veldig mye. Men det er verdt det. Vi måtte jobbe og streve for å få det til».

Videre forteller deltagerne at arbeid med hagen må gjøres til sin tid, med forberedelser, lusing, såing og vedlikehold. Dog er felleskap og deltagelse en viktig forutsetning for å kunne gjennomføre det omfattende arbeidet i hagene. Deltager 4 forteller:

«så lenge vi er noen flere så setter jeg veldig pris på det. Jeg håper det. Jeg håper virkelig at man kan invitere til en indre motivasjon».

Noe av den samme problematikken rundt frivillig deltagelse trekker Ellingsrud opp. Der fortelles det blant annet om at 60 medlemmer blir invitert til dugnad, men at kanskje tre dukker opp. Allikevel er ikke parsellhagen kun avhengig av dens medlemmer da de har frivillighetsentral og ungdommer som jobber på sommertid, hvor de bidrar til ivaretagelse av hagen.

Politisk innflytelse.

Deltagelse i de avgjørelser som tas i hagene opplever flere av deltagerne at de er involverte i. Ved spørsmål om deres eierskap til utvikling av hagene, svarer flere av dem ja, selv om de ikke sitter i styre eller har annen sentral rolle.

En annen side av politisk innflytelse forklarer deltager 4. Hun sier:

«Jeg er litt sånn, Greta Thunberg, hun er min store helt da, og det er nok en av grunnene til at jeg ble med på dette fordi jeg ser at dette med økologi og urban dyrkning har veldig mye for seg fordi det er en del av en vekkelse, en stor vekkelse. Og jeg håper det sprer seg til mange, mange flere. For å virkelig ta dette på alvor, fordi mange vekker små. Det er alltid sånn».

Dette kan illustrere et større fokus på miljøet og et politisk standpunkt som beveger seg utenfor hagens gjerder.

6 DISKUSJON

Jeg starter dermed å diskutere de sosiale sidene ved urbant landbruk hvor tilhørighet vil være en sentral kapabilitet. Deretter går jeg videre til opplevelsen av hagen og kontakt med naturen. Tilslutt skal naturen som en arena for god helse diskuteres, hvor kroppslig helse, biofili og lek som en terapeutisk aktivitet vil trekkes frem. Sider ved urbant landbruk som påvirker livskvaliteten vurderes underveis, i tillegg til at det vil samles i et avsluttende kapittel tilslutt.

Gjennom resultatene og analysen har jeg vist til ulike sider ved urbant landbruk fra deltageres perspektiv. Hagene har for flere stor betydning for både enkeltindivider og nærmiljøene. For enkeltpersoner representerer de en arena for glede, mestring, læring og sosialisering. Sunn mat og fysisk aktivitet havner i fokus, og hagene kan med det fremme helse fordi de byr på en arena hvor alle kan bruke kroppen til fysisk aktivitet og lære om sunn mat. For nærmiljøet og lokalsamfunnet kan deltagerne være med på å bestemme over sitt område, og de skaper en åpen og inkluderende plass hvor alle som ønsker kan delta på ulike aktiviteter. Aktivitetene er tilpasset alder, interesser og fysiske forutsetninger slik at alle kan finne noe som passer dem. Ikke minst kan hagene bidra til et bedre nærmiljø ved at relasjoner skapes, og man jobber sammen for å forme gode omgivelser og gi gode opplevelser. Allikevel er det utfordringer med slike offentlige urbane landbruksaktiviteter som deltagerne forteller; det kan være usikkerhet og utfordringer med frivillig deltagelse fordi det kan være usikkert hvem som vil komme for å hjelpe til med arbeidet i hagene.

Funnene skal vurderes ut fra oppgavens problemstilling «Hvordan påvirker deltagelse i urbane landbruksaktiviteter i Oslo livskvaliteten til brukerne?». De mest representative resultatene trekkes frem i diskusjonen og skal drøftes opp mot det teoretiske materialet som er presentert i bakgrunnen, med spesielt fokus på Nussbaums (2011) teori. Nussbaum (2011) beskriver i sin teori at ikke alle kapabilitetene virker som essensielle i menneskers liv, men at det er helheten som skal vurderes, hvor da alle sidene må inkluderes. Dette fordi hvert enkelt individ er forskjellig og derfor verdsetter ulike kapabiliteter ulikt etter hva som betyr mest i deres liv og for deres livskvalitet (Sen, 1993). Allikevel er det i denne diskusjonen trukket frem kun noen av kapabilitetene da resultatene og analysen viser at noen av kapabilitetene påvirker livskvalitet i urbane landbruk mer enn andre kapabiliteter.

6.1. Urbant landbruk som en sosial arena

Den mest sentrale kapabiliteten fra resultatet kan vurderes å være tilhørighet. Resultatene viser at begge hagene skaper en sosial arena som er viktig for mange. Dette kan ha sammenheng med andre funn, som viser at hageaktiviteter kan ha god effekt på menneskers sosiale liv. Flere av deltagerne fra samme hage trakk frem de samme eksemplene med aktive medlemmer som ikke snakket norsk og hvor deltagerne mente at de det gjaldt ikke hadde andre sosiale arenaer. At det er viktig for de fleste mennesker å ha tilhørighet og et sosialt liv er i seg selv ikke ny kunnskap. Det kan anses som et viktig funn i denne studien at urbant landbruk kan bidra positivt i menneskers liv, som en sosial arena hvor man møtes på de samme premisser og skaper sosiale relasjoner. Dette illustrerer deltagerne sine opplevelser at ulike mennesker som kanskje ellers ikke ville møtt hverandre møtes på en felles plattform med et felles mål. Disse resultatene kan relateres til Oslo kommune sin «Strategi for Urbant landbruk i Oslo» (Strategi for urbant landbruk, 2019), hvor de ønsker at urbant landbruk skal være en sosial arena for mennesker fra ulike kulturer og aldre kan møtes. Resultatene viser dermed at urbant landbruk fungerer som akkurat dette. Videre kan dette ses i sammenheng med Nussbaum (2011) sin beskrivelse; at mennesker blir oppfattet og ivaretatt som sosiale vesener og at vi kan skape en følelse av å være en del av en større sammenheng. Nussbaum (2011) trekker også frem kapabiliteten om tilhørighet som spesielt viktig og mener den gjennomsyrrer de andre kapabilitetene og kan i den sammenheng tolkes som en viktig del av grunnlaget for de andre kapabilitetene. Resultatene fra denne studien kan tolkes som at hagens sosiale rolle ses som grunnlaget for ønsket om å delta. Siden så mange av deltagerne fortalte at det var koselig å være i hagene, sosialt og at de gledet seg kan det tolkes i sammenheng med Nussbaums (2011) sin beskrivelse at det kanskje ikke er tilgangen til urbant landbruk i seg selv som er det sentrale. Det er de mulige virkningene de ulike aktivitetene i hagene kan ha som har betydning for hver enkelt; som økt sosial kontakt og tilhørighet. Dette støttes også av andre studier som viser at det er en positiv sammenheng mellom sosiale relasjoner, helse og trivsel (Hartig et al., 2014). Med fellesskap som en kjent viktig komponent i forbindelse med livskvalitet (Barstad et al., 2016) kan det vurderes som at den sosiale siden av urbant landbruk kan være et bidrag til en økt opplevelse av livskvalitet slik vi har sett fra Voksenenga Nærmiljøhage og Ellingsrud Parsellhage. I tillegg kan det vurderes som at urbant landbruk kan øke denne opplevelsen av hagen som en sosial arena. Hvis vi ser på andre studier som blant annet Maas et al. (2009) viser denne studien til at steder med naturlige

omgivelser som gress og trær tiltrekker seg flere mennesker og skaper dermed en arena hvor flere besøker gjentatte ganger. Den samme effekten ses i begge hagene da urban dyrkning er en aktivitet som gjør at man kommer tilbake for å ivareta hagene. På den måten treffer man de samme menneskene igjen hvor dette skaper sosiale relasjoner. Deltagerne fra studien viste til det samme; at flere satte pris på og gledet seg til arbeidet i hagene fordi man da både treffer nye mennesker og de samme igjen.

Studier viser til at mennesker med tilgang til grøntområder i nærheten av der de bor føler seg mindre ensomme (Maas et al., 2009), men allikevel at de ikke hadde mer kontakt med naboer eller venner i nabolaget på grunn av grøntområdene. Resultatene fra denne studien viser på noen områder tvetydige funn i forhold til disse tidligere resultatene. På den ene siden ble det avdekket at flere av deltagerne møtte de samme menneskene fra nabolaget i hagene hvor dette hadde en effekt på lokalsamfunnet fordi man i økende grad hilste på hverandre og hadde mer interaksjon selv utenom hagene. På den andre siden viste også funnene at man ikke nødvendigvis var mer sammen utenfor hagen. Det kan derfor vurderes som at hagene er en viktig del av det sosiale fordi man møtes med en hensikt og et mål om å jobbe med dyrkningen. Det kan i denne sammenheng tolkes som at urbant landbruk blir en spesielt viktig arena for sosial samhandling og at kun en grønn park ikke ville hatt den samme effekten. Som resultatene viser opplevde deltagerne at de må tilbake til hagene for å ta vare på plantene; enten om det er for mye eller for lite vann slik deltager 2 beskrev. Som en avslutning på diskusjonen om hagenes sosiale rolle er det tilslutt viktig å påpeke at resultatene fra denne studien viser i likhet med andre studier at sosialt samhold i nabolaget kan føre til vennskapelige relasjoner som igjen fører til en opplevelse av et fellesskap (Hartig et al., 2014).

6.2. Følelser urbant landbruk bringer frem

Resultatene viser at deltagelse i urbane landbruksaktiviteter fører med seg svært mange positive følelser som blant annet stolthet, glede og mestring. Det samme inntrykket fikk jeg under deltagerobservasjonen av begge hagene. Alle de jeg møtte fortalte med glede og iver om hvordan hagene fungerte, hvilke aktiviteter og arbeidsoppgaver de hadde. Den muntre og stolte tonen på både Ellingsrud og Voksenenga var noe jeg merket meg med en gang, både mellom de aktive og når de viste rundt. Det var tydelig at deltagerne var stolte over hva de hadde produsert, og hadde en eierskapsfølelse til den hagen de tilhørte. Disse funnene kan ses

i sammenheng med Nussbaum (2011) sin beskrivelse av kapabiliteten om følelser og følelsenes viktige funksjon med å kunne knytte oss til mennesker og ting utenfor oss selv. Flere av deltagerne hadde en eller annen form for tilknytning til begge hagene, enten direkte til hagen, aktivitetene eller menneskene i hagene. Dette kan tolkes som viktige følelser da denne tilknytningen og eierskapsfølelsen kan vurderes som at deltagerne føler seg hjemme.

I tillegg til alle de positive følelsene avdekket studien også noen ulemper ved urbant landbruk. Negative følelser i denne sammenheng ses i forbindelse med usikkerhet på grunn av deltagelse og videre drift. En side ved dette som for så vidt gjelder alle kapabilitetene, men som kan tolkes å gjelde spesielt for følelser, er at hver enkelt besitter en forutsetning om at initiativene og aktivitetene er langvarige eller permanente (Nussbaum, 2011). De som er aktive i de to urbane landbrukene trenger ikke kun hagene i dag, men ha en forventning om at hagene og aktivitetene fortsatt vil være der når de drar hjem. Ut ifra dette kan det vurderes som at de positive følelsene er med som en drivkraft for alt arbeidet de deltagende legger ned i hagene. Dette tyder videre på at følelsene har to sider ved seg. For det første er det de positive følelsene der og da som gir glede ved for eksempel dyrkningsprosessen og kontakt med naturen når deltagerne «stikker hendene i jorda». For det andre er det den mer langtrukne gleden som skapergleden ved å følge opp hagene over lengere tid og derav øker følelsene man har for både hagen, ved aktivitetene og i forhold til det sosiale. Med denne forståelsen kan det vurderes ut fra resultatene at den sistnevnte ga mest tilfredshet.

Ut ifra hva vi vet om subjektiv livskvalitet kan det tolkes som at de presenterte følelsene kan ses som et eksempel; med mening, livsglede, deltaking og engasjement som viktige komponenter for å beskrive livskvalitet (Barstad et al., 2016). Det kan ut ifra resultatene vise at livskvaliteten påvirkes på to ulike måter. Først er det gleden ved deltagelse som fører mange gode følelser med seg gjennom de spesifikke aktivitetene og deltagelsen. For det andre kan det tyde på at livskvaliteten også øker kun gjennom forventningen av å skulle tilbake til hagene. Det kan tolkes som at dette er viktige funn da aktivitetene i urbant landbruk både gir gode følelser der og da, men også kan bidra til økt trivsel mellom besøkene i hagene. Videre kan det vurderes om disse gode følelsene kan påvirke andre sider av livet, og bidra til bedre livskvalitet på andre måter. På bilde under (figur 12) vises et eksempel på hva de har dyrket frem på Ellingsrud, som gir den gode følelsen for hver enkelt, samt for fellesskapet.

(Figur 12. Ved omvisning på Ellingsrud viste deltagerne frem flotte resultater av årets dyrkning. Foto: Kjersti Eline Følling).

6.3. Kontakt med naturen som en viktig del av urbant landbruk

Deltagerne fra begge hagene beskrev at områdene er preget av blokkbebyggelse og at man bor «langt over bakken». I denne sammenheng viste deltagerne til at det var viktig for dem å kunne trekke seg ned til de urbane landbrukene da de også fungerte som en hage og at Voksenenga og Ellingsrud med sine naturlige omgivelser hadde en positiv virkning på deltagerne. De samme funnene kan ses i andre studier som blant annet Brown og Jameton (2000, s. 28) hvor de oversatt til norsk beskriver at naturens effekt har vist seg som at «ved å bare se på en plante, kan det redusere stress, redsel, sinne, lavere blodtrykk og muskelspenning». For å beskrive det iboende behovet for kontakt mellom mennesker og natur kan vi se på biofili. Måten deltagerne beskriver behovet og gleden ved å komme til naturlige

omgivelser med grønt rundt seg, og frisk luft kan det nesten tolkes som at dette er et iboende behov og ikke kun et ønske. I forhold til deltagerne opplevelser av urbant landbruk kan det vurderes som at forholdet til naturen også blir styrket i sammenheng med urban dyrkning til forskjell fra om det kun var snakk om en park. Det å «stikke hendene» i jorden og kjenne den nærheten kan tolkes som å skape en ekstra sterk relasjon til naturen. Akkurat dette beskrives igjen godt gjennom biofili som mener at vi mennesker har et biologisk behov for kontakt med naturen og at den er viktig for vår vekst, både mentalt og fysisk (Kellert, 1993). Slik deltagerne beskriver at mange ikke har tilgang til hage eller balkong fra der de bor kan det ses som spesielt viktig med andre tilgjengelige arenaer som urbane landbruk tilbyr. Gjennom resultatene kan det tolkes som at det å ha en hage i nærområde hvor man kan trekke seg tilbake for å nyte naturen kan også ses som et bidrag til å bedre livskvaliteten hos brukerne. Disse funnene kan ses igjen i andre studier som også viser en sterk tilknytning mellom naturen, trivsel og livskvalitet (Maas, Verheij, Groenewegen, De Vries, & Spreeuwenberg, 2006). Ved de gode opplevelsene deltagerne har gjennom kontakt med naturen og urbant landbruk kan det ut i fra litteraturen sies å bedre trivselen hos enkeltindivider (Naidoo & Wills, 2016). Dette kan videre vurderes i sammenheng med bedre livskvalitet og hvilke potensial urbant landbruk har. Med urbant landbruk som et virkemiddel til bedre livskvalitet favner man flere mennesker basert på de varierte aktivitetene. Urbane landbruk kan derfor ses som et viktig tiltak i forbindelse med arbeidet, spesielt når studier finner resultater om at de som bor i nærheten av områder med mye grøntstruktur opplever mange positive effekter av dette og bedre helse (Maas et al., 2009).

Et annet viktig funn i denne studien omhandler deltagerne opplevelser av hagen som et sted med terapeutisk effekt. Deltagerne opplever hagene som et sted for meditasjon eller opplever en følelse av å «komme seg vekk» slik (Gesler, 2003) også beskriver. Kapabiliteten «lek» har i denne studien blitt brukt for å vise til de ulike sidene ved rekreasjon som urbant landbruk kan bidra til. Nussbaum (2011) argumenterer som tidligere nevnt at ikke alle kapabilitetene ved første øyekast ses som essensielle i menneskers liv, hvor blant annet lek kan være en av dem. Lek i den forstand begrepet har blitt brukt, har gjennom resultatene vist seg å være en viktig del av hagene. For det første kan lek i sammenheng med barnas opplevelser av hagene vurderes som viktig for deltagerne, fordi det gir familier et sted hvor de kan være sammen i tillegg til at barna kan leke med hverandre under trygge omgivelser. For det andre gir det rom for de voksne til å kunne delta i rekreative aktiviteter som tidligere beskrevet. Dette gir indikasjoner på at urbant landbruk kan by på rekreasjon og lek for ulike aldergrupper, og kan i

den sammenheng være en god og trygg arena for familier, samt for den enkelte. Bilde under (figur 13) viser hvordan Voksenenga Nærmiljøhage er gjerdet inn og derav hvordan det kan være en trygg plass for både store og små.

(Figur 13 Viser Voksenenga Nærmiljøhage våren 2020. Foto: Kjersti Eline Følling).

Trygghet og det å kunne gjøre aktiviteter med hver enkelt opplever som kvaliteter som gir livet verdi er viktig i forbindelse med livskvalitet (Nes et al., 2018), og urbant landbruk kan tolkes som et eksempel på dette. Deltagerne av studien er i hagene der av egen interesse, og etter å ha møtt flere av dem og observert hvordan dagene utspiller seg, kan det tolkes som at valget om deltagelsen tas fordi de opplever aktivitetene som meningsfulle, og at det gir verdi i livene deres. Resultatene viser at deltagerne trives i hagen, og med de aktivitetene som gjøres der hvor mange også opplever glede ved å kunne ta med barna sine og lære dem om dyrkning. Oslo kommune peker på de samme effektene i sin Strategi for Urbant landbruk (Strategi for urbant landbruk, 2019) da naturen kan stimulere til ro, hvile, harmoni, gode opplevelser og en økt trivsel hos de som benytter seg av områdene. Summen av dette oppsummerer resultatene; at urbant landbruk med sin rekreative og terapeutiske effekt kan for deltagerne være et viktig bidra for den subjektive livskvaliteten. Bilde under (figur 10) viser Ellingsrud Parsellhage en sommerdag.

(Figur 14. Rolige og grønne omgivelser på Ellingsrud som gir rom for lek og rekreasjon. Foto: Kjersti Eline Følling).

6.4. Urbant landbruk og helsefordeler

Resultatene viste at flere av deltagerne opplevde velvære av den fysiske aktiviteten hagene fører med seg. Deltagerne beskrev at aktivitetene i de ulike hagene førte til ulike former for fysisk aktivitet. For det første har reiseveien til hagene en effekt i seg selv, fordi man må komme seg ut i stedet for å velge sofaen, som flere trekker frem som en utfordring noen ganger. I tillegg kan urbant landbruk og dyrkning ses som et hardt fysisk krevende arbeid med luking, flytting av jord, gressklipping og liknende. Dette kan anses som viktige funn når vi vet at en av Norges største utfordringer i forbindelse med folkehelsen er mangelen på fysisk aktivitet (Folkehelseinstituttet, 2018). Dette tyder på at urbant landbruk kan ses som et hjelpemiddel i arbeidet med å få flere mennesker aktive. Resultatene støtter dette da flere

deltagere mener de hadde vært mindre aktive hvis de ikke deltok i hagene. Som en del av et større bilde viser derfor resultatene at urbant landbruk kan være et bidrag til livsstilssykdommer som blant annet diabetes type 2 som deltager 10 trekker frem. Videre kan det ses som en fordel at urbane landbruksaktiviteter sammen med andre mennesker ikke trenger noen forkunnskaper eller krav til hvor aktive man er fra før av, da arbeidstyngheten kan tilpasses etter de ulike behov. Med denne studiens funn kan dette ses som spesielt viktig med flere deltagere som nevner plager som forårsaker at ikke alle dager er passende for hard fysisk aktivitet. Deltagerne viser til at hagene benyttes på tvers av generasjoner og at man selv kan bestemme hvor stor deltagelse som passer dag for dag. Det kan det tolkes som at terskelen for fysisk aktivitet derfor blir lavere. De samme effektene peker Oslo Kommune på da de skriver at urbant landbruk kan bidra til god folkehelse gjennom bedret fysisk aktivitet, ettersom kroppen brukes aktivt i det arbeidet som gjennomføres i hagen (Strategi for urbant landbruk, 2019).

Andre studier har avdekket at hagearbeid i form av den fysiske aktiviteten kan øke selvtilliten, føre til stolthet og økt trivsel (Bellows, Brown, & Smith, 2004). Disse funnene kan ses i sammenheng med denne studiens resultater. Det var noe delte meninger om hvor fysisk krevende hagearbeidet var da noen mente det ikke var de store fysiske anstrengelsene, mens andre mente det var en real treningsøkt. Basert på den tidligere diskusjonen om følelser kan det derfor vurderes om den fysiske aktiviteten i tillegg bidrar til en økt opplevelse av de gode følelsene deltagerne opplever. For denne studien anses dette som et viktig funn da andre studier trekker frem fysisk aktivitet som et verktøy for å fremme livskvalitet (Elvestuen, 2018). Det kan derfor tolkes som at fysisk aktivitet mulig kan bidra til bedre livskvalitet og føre til generelt økt trivsel på andre områder også.

I neste kapittel vil jeg oppsummere og samle de viktigste funnene i forhold til livskvalitet før jeg så skal komme med en endelig avslutning på problemstillingen.

6.5. Oppsummering kapabilitetene, urbant landbruk og livskvalitet

Kapabilitetstilnærmingen er som tidligere presentert en teori som kan brukes for vurdering av livskvalitet (Nussbaum, 2011). Hvilken teori som benyttes har stor innvirkning på måten vi måler livskvalitet, og kapabilitetsteorien tilbyr i denne sammenheng en systematisk tilnærming. Denne studien viser at urbant landbruk har innvirkning på livskvaliteten til

deltagerne på ulik måte. For det første er det hagens sosiale rolle og følelsen av fellesskap og tilhørighet som kanskje er studiens mest fremtredende funn for bedret livskvalitet hos deltagerne. Disse funnene spiller videre på følelsene deltagerne opplever ved deltagelse i hagene. Glede ved deltagelse og glede ved at hagene er der og den forventningen om å skulle dra tilbake kan sies å forbedre livskvaliteten til de som engasjerer seg i aktivitetene.

Tidligere i diskusjonen trakk jeg frem spørsmålet om det kan vurderes at aktivitetene i urbant landbruk kan påvirke andre sider av livet i forhold til det helhetlige perspektivet på livskvalitet. Hvis vi ser på andre studier som blant annet (Maas et al., 2009) hvor de avdekket at tilgangen til grøntområder førte til mindre ensomhet kan det vurderes om slike funn kan overføres til urbant landbruk basert på resultatene. Ut ifra de opplevelsene deltagerne forteller om kan det tolkes som at urbant landbruk også kan ha en positiv effekt på livskvaliteten til mennesker på andre områder enn kun den effekten som vises i hagene. Gjennom tilgang til naturen kan det i tillegg tolkes som at urbant landbruk, slik resultatene viser, å skape et sterkere bånd mellom deltagerne og naturen. Allikevel må det trekkes frem at dette er én mulig forklaring og vil kanskje ikke gjelde alle som benytter seg av urbane landbruksaktiviteter. Subjektiv livskvalitet betyr forskjellig for ulike mennesker og det må derfor påpekes at effekten vil variere ut ifra hvor mye aktivitetene betyr for hver enkelt. Det er et perspektiv å ta med seg videre.

Resultatene viser at trygghet også kan ha en effekt på livskvaliteten. Denne studien viser at deltagerne opplever økt trygghet både innad i hagene og ellers i nabolaget som følge av hagenes eksistens. Dette kan ses i sammenheng med Nussbaum (2011) sitt perspektiv på at opplevelsen av trygghet er en forutsetning for et godt liv. Ved at deltagerne føler seg tryggere i sitt lokalsamfunn åpner dette opp for andre muligheter ved gleden å være ute og sammen med andre. Det er viktig å påpeke at urbant landbruk alene ikke kan stå for slike resultater, men at det kan være et bidrag til helheten.

Ett av effektmålene til Oslo kommune sin strategi for urbant landbruk (2019) viser til at urbant landbruksaktiviteter er brukt til å øke livskvaliteten og bedre folkehelsen. Denne studien har vist at dette fungerer på mange områder og at kapabilitetsteorien kan være et godt bidrag i forhold til å vurdere endret livskvalitet. Det kan tolkes som at livskvalitet påvirkes av svært mange faktorer, hvor urbant landbruk kan være med på å påvirke noen sider av dette. Allikevel er det kanskje ikke alle sider av Nussbaums kapabilitetsteori som påvirkes gjennom urbant landbruk. Dette betyr etter min vurdering ikke at kapabilitetsteorien ikke fungerer i

sammenheng med urbant landbruk, men at teorien også kunne vært brukt for å se en større helhet av menneskers liv.

Internasjonale studier viser de samme effektene som presentert i denne studien. De viser at hagearbeid kan ha en stor positiv effekt på helsen, at det kan bidra til å redusere kostnader og allikevel ha en viktig helsefremmende og forebyggende effekt (Soga et al., 2017). Politisk kan disse funnene ha mye å si for samfunnet. Med store utfordringer og økte krav for å redusere kostnader og arbeide mer effektivt i helsevesenet over hele verden, kan dette bli et viktig bidrag i samfunnet. Naturen og urbant landbruk kan som vist til, brukes på mange forskjellige måter og selv de minste aktiviteter kan tolkes som å være et bidrag til den totale summen av livskvalitet. Brown og Jameton (2000) mener det er flere måter til hvordan hagearbeid kan påvirke trivsel i samfunnet. Som eksempler til dette, trekkes hagearbeid frem som en rekreasjonsaktivitet opp som en måte å redusere stress og øke mental trivsel. Med dette som avsluttende argument håper jeg at de ulike sidene ved urbant landbruk er tydeliggjort som et virkemiddel for økt livskvalitet.

6.6. Metodediskusjon

Studiens validitet skal drøftes i lys av Maxwell (1992) sitt metodiske rammeverk med noen innspill fra (Malterud (2017)). Jeg starter med å vurdere deskriptiv validitet, før jeg går videre til fortolkende validitet, teoretisk validitet, og tilslutt ekstern validitet. Hensikten med å diskutere oppgavens validitet er å stille spørsmål ved studiens gyldighet og vurdere om metoden og teorien som har blitt brukt representerer en logisk vei for å belyse problemstillingen (Malterud, 2017).

6.6.1. Deskriptiv validitet

Deskriptiv validitet handler om metodedelens første steg i det man skal tolke datamaterialet ut i fra det transkriberte materialet, og i forhold til hva som ble sagt og sett (Maxwell, 1992).

Som ett ledd for å sikre validitet, skrev jeg notater etter hvert av intervjuene. Notatene var annerledes enn deltagerobservasjonene siden disse ble brukt mer til å bli kjent med hagene og beskrev hva som foregikk i hagene i forhold til interaksjon mellom deltagerne og hvilke aktiviteter de gjennomførte. I notatene skrev jeg ned refleksjoner rundt kroppsspråk og non-verbal kommunikasjon som jeg har brukt for meg selv for å ikke gå glipp av intervjuenes

helhet sammen med det transkriberte materialet. I tillegg var notatene utrolig fine å trekke frem når jeg arbeidet med transkriberingen i januar/ februar 2020, siden intervjuene ble gjennomført august/ september 2019. I ettertid skulle jeg selvsagt transkribert materialet med en gang etter at intervjuene ble gjennomført, men på den andre siden var det fint å transkribere når arbeidet med masteroppgaven begynte januar 2020 fordi da kom alt tilbake, hvor dette kan anses som en fordel når analysen skulle begynne.

En ulempe derimot, er som tidligere beskrevet at jeg ikke gjennomførte alle intervjuene til studien selv, og kjenner derfor ikke helheten av alle studiene slik jeg hadde med de foregående, gjennom blant annet stemningen og kroppsspråk. Av de jeg ikke gjennomførte, var det jeg som transkriberte materialet så jeg ble godt kjent med intervjuene selv om jeg ikke hadde vært tilstede. Intervjuene jeg ikke gjennomførte, samt mine egne intervjuer mener jeg skapte gode og nyanserte data for oppgaven. I tillegg ble de intervjuene som jeg ikke gjennomførte, holdt relativt tett til intervjuguiden så de samme temaene og spørsmålene ble gjennomgått. Allikevel er det selvfølgelig ulemper knyttet til dette som blant annet at jeg ikke var tilstede under intervjuene, kunne se og lese kroppsspråket og observere lydløse meninger med det deltagerne sier. Jeg har benyttet meg av litteraturen med tilsvarende refleksjoner rundt denne problemstillingen for å vurdere holdbarheten til den videre dataanalysen. I Veen (2015) sitt prosjekt benyttet hun også en kollega som bidro med å gjennomføre intervjuer. Hennes refleksjonene kan ses i sammenheng med min oppgave. For det første ble alle intervjuene tatt opp på bånd hvor jeg transkriberte dem. På denne måten fikk jeg høre hele samtalen og vurderte underveis hvordan intervjuer hadde stilt spørsmål. I arbeid med dette fikk jeg reflektert om jeg hadde stilt de på noen annen måte eller stilt flere oppfølgingsspørsmål. Etter mye arbeid med transkriberingen og intervjuene opplevde jeg i tillegg stor eierskapsfølelse rundt intervjuene fordi jeg kunne lese en setning som var tatt ut av sammenheng, men allikevel vite akkurat fra hvilken deltager setningen var fra, og i hvilken sammenheng. Dette hjalp meg til den videre analysen da intervjuene var så kjente for meg, uansett om jeg hadde gjennomført dem selv eller ikke.

For å øke troverdighet til resultatene kunne jeg sendt resultatene til deltagerne for å be om bekreftelse på at innholdet var forstått på riktig måte. Dette ble ikke gjennomført på grunn av studiens omfang. Allikevel har jeg forsøkt å øke valideten ved at jeg i metoddelen har forsøkt å overholde en transparent fremstilling av hvordan analysen ble gjennomført. I tillegg mener jeg det styrker studien ved at jeg under analysen startet med Malterud (2017) sin tekstkondensering og hadde med det et åpent sinn i forhold til de hovedområdene deltagerne

opplevde som mest sentrale i forhold til urbant landbruk og livskvalitet. Dette støtter andre metodestudier som påpeker at «Researchers should allow themselves simply to read through each interview as many times as necessary to apprehend its essential features, without feeling pressured to move forward analytically» (Elo & Kyngås, 2008, s. 113). Ved å starte på denne måten for deretter å ta tak i den deduktive tilnærmingen ved å bruke inspirasjon fra Nussbaum (2011) skapte jeg et overblikk over hva som var viktig for deltagerne før jeg plasserte resultatene inn i ulike kapabiliteter.

6.6.2. Fortolkende validitet

Fortolkende validitet handler om å kunne skape en dypere forståelse av det informantene har sagt, men allikevel holde innholdet tro mot deres stemme og hva de faktisk mener basert på datamaterialet (Maxwell, 1992). Maxwell (1992, s. 286) beskriver fortolkende validitet videre som «In this use of the term meaning, I include intention, cognition, affect, belief, evaluation, and anything else that could be encompassed in what is broadly termed the "participants' perspective", as well as communicative meaning in a narrower sense». For å skape en dypere og en mer helhetlig forståelse av hva deltagerne sier, har jeg i sammenheng med det fortolkende arbeidet med analysen forsøkt å overholde en beskrivende holdning for å sikre at deltagerens stemme kommer frem, og for å sikre at min forforståelse ikke påvirker resultatet (Malterud, 2017), men at det teoretiske rammeverket skal styre analysen gjennom deduktiv tilnærming. I forbindelse med dette brukte jeg Malterud (2017) sitt råd om å skrive et notat før analyseprosessen. Det hjalp meg mye for å stadig minne meg på hvem jeg er som forsker, og hvilke resultater jeg kan forvente meg av denne studien. Med tanke på min interesse for friluftsliv og min egen glede ved dyrkning og naturen, har dette vært et viktig notat for å holde min egen forforståelse utenfor resultatene. Notatet har hengt på veggen ved siden av arbeidsplassen i hele perioden når jeg har arbeidet med oppgaven, og har derfor vært en god påminnelse. Selv om en analyseprosess alltid inneholder en viss form for tolkning slik Malterud (2017) påpeker, har jeg forsøkt å ha et bevisst forhold til hvordan min forforståelse vil kunne påvirke resultatene og analysen. Allikevel har jeg etter Malterud (2017) forsøkt å ikke la dette påvirke min refleksivitet, eller min evne til å se på studien gjennom et objektivt blikk.

Som en del av den fortolkende validiteten har jeg under transkriberingen reflektert rundt hvordan intervjuene kunne vært gjennomført på en litt annerledes måte for å sikre deltageres meninger. På grunn av ulike norskkunnskaper er det noen steder i intervjuene hvor setningene kan vurderes som usikre i forhold til hva deltager mener å si. I slike situasjoner har jeg under transkriberingen illustrert dette ved hjelp av symbolene (...) for å minne meg selv på at her må jeg være forsiktig med hvordan teksten tolkes. I slike situasjoner skulle jeg i økende grad benyttet Malterud (2017) sitt forslag dialogisk validering om å oppsummere eller gjenta svarene til deltagerne ved å si «forstår jeg deg riktig ved å si at...» eller «så det du sier er at...». På denne måten kunne validiteten blitt ekstra sikret ved at jeg med sikkerhet var innforstått med at det deltageren sa, og det jeg oppfattet var det samme.

Deduktiv tilnærming er benyttet som fremgangsmåte for analysering av datamaterialet. Ved å bruke kapabilitetslisten i sammenheng med urbant landbruk og livskvalitet mener jeg at metoden har vært god å bruke for å teste ut en eksisterende teori i en annen setting (Elo & Kyngås, 2008). Allikevel har jeg opplevd noen ulemper ved bruk av deduktiv fremgangsmåte i arbeidet med kapabilitetslisten. Først og fremst var det utfordrende i analysedelen å dele datamaterialet inn i ulike kategorier fordi deler av datamaterialet kunne passe inn i flere kapabiliteter. Det var under dette arbeidet jeg merket at kriteriene til de ulike kapabilitetene noen steder var for like og måtte presiseres. Elo og Kyngås (2008) beskriver de samme utfordringene; at det kan være vanskelig med kategorier fordi datamaterialet kan passe inn flere steder. I tillegg kan det anses som en fare for at innhold i datamaterialet som ikke passer inn i noen av kategoriene blir ekskludert. Gjennom analyseprosessen er det svært mye transkribert materialet som skal gjennomgå og det kan tenkes at viktige poeng forsvinner i mengden. Måten jeg løste dette på var å stadig gå tilbake til kapabilitetene og gjennomgå datamaterialet flere ganger for å vurdere de ulike elementene i de forskjellige kapabilitetene, samt vurdere datamaterialet flere ganger. I tillegg er det som resultatene viser, noe skjevfordeling i forhold til mengden datamaterialet i de ulike kapabilitetene. Dette anser jeg ikke som en svakhet, men det illustrerer hvordan urbant landbruk påvirker noen sider av livskvalitet mer enn andre.

6.6.3. Teoretisk validitet

Teoretisk validitet viser til de teoriene som benyttes i studien i forhold til den mest hensiktsmessige måten å få frem sammenhenger i datamaterialet (Maxwell, 1992).

I denne studien har deduktiv tilnærming blitt brukt ved hjelp av Nussbaum (2011) sin kapabilitetsliste. Hvis jeg hadde valgt andre tilnærminger ville studien sett annerledes ut. Jeg vurderte andre teorier som blant annet teori om salutogenese og teori om sosial støtte. Selv om de kunne belyst viktige sider ved urbant landbruk hadde ikke livskvalitet vært like fremtredende, noe jeg ønsket for denne studien. Jeg mener derfor at valgte teori og perspektiv har vært hensiktsmessig for å svare på problemstilling. Ved å bruke kapabilitetstilnærmingen og livskvalitet mener jeg det har utvidet forståelsen for de bakenforliggende faktorene for hvilke elementer som kan bidra til økt livskvalitet hos de som engasjerer seg i urbant landbruk. Ved å bruke kapabilitetstilnærmingen i sammenheng med livskvalitet har dette etter min mening styrket forholdet mellom urbant landbruk og livskvalitet fordi kapabilitetstilnærmingen og livskvalitet passer så godt sammen som «paraplybegreper». For å starte med kapabilitetsteorien så har den vist hvor tett de ulike kapabilitetene henger sammen ved at de er avhengig av hverandre. Som Nussbaum (2011) selv trekker frem med kapabilitetsteorien; det er mulighetene hver enkelt har tilgjengelig som skaper grunnlaget for å kunne leve et godt liv, men hvordan disse kapabilitetene prioriteres eller vektlegges er forskjellig fra mennesker til mennesker (Sen, 1993).

6.6.4. Ekstern validitet

Ekstern validitet omtales også som studiens generaliserbarhet og i hvilken grad resultatene kan gjøres gjeldende i andre liknende studier eller om fremgangsmåten kan overføres til andre kontekster (Maxwell, 1992). Malterud (2017) beskriver også at generaliserbarhet er et problematisk begrep fordi «Ingen kunnskap er allmenngyldig, i den betydningen at den gjelder under alle omstendigheter for ethvert formål» (Malterud, 2017, s. 23).

Målet med denne studien har ikke vært å vise hvordan alle urbane landbruk kan vurdere sine deltagerens livskvaliteter i forbindelse med urbant landbruk. Målet har i stedet vært å vise til hvilken effekt urbant landbruk *kan* ha for å belyse både fordeler og ulemper. Til tross for noen metodiske svakheter som tidligere beskrevet kan denne studien dermed bidra i kunnskapsfeltet ved å vise til erfaringer om hvordan urbant landbruk påvirker livskvalitet, samt andre kvaliteter kapabilitetene viser til. For å vise til noen eksempler har denne studien

konkretisert forholdet mellom for eksempel urbant landbruk og fysisk aktivitet, tilhørighet og kontakt med naturen. På den andre siden må det påpekes at dette er en masteroppgave med begrenset omfang med kun to caser i Oslo. Resultatene kan derfor ikke sies å være generaliserbare, men kan bidra til å belyse problemstillingen. Allikevel må det påpekes at hensikten med denne studien var ikke å generalisere resultatene, men at studien kan bidra til økt kunnskap om hvordan kapabilitetstilnærmingen kan brukes for å bedre livskvalitet i sammenheng med urbant landbruk, og hvordan urbane landbruksaktiviteter kan brukes for å bedre folkehelsen med mål om økt livskvalitet.

7. OPPSUMMERING OG IMPLIKASJONER FOR VIDERE PRAKSIS

Innledningsvis trakk jeg frem FNs bærekraftsmål og viste til mål tre «God helse» som beskriver at vi skal sikre gode bedre liv, god helse og økt livskvalitet for alle. Denne studien har gitt et innblikk i hvordan urbane landbruksaktiviteter kan ses som et bidrag i dette arbeidet ved å påvirke livskvaliteten til deltagerne. Videre er det illustrert hvordan dette kan vurderes gjennom et vidt syn på livskvalitet ved å bruke kapabilitetsteorien som fremgangsmåte. På grunn av økt urbanisering og press på byenes grøntstrukturer fører dette til at mennesker har mindre kontakt med naturen. Dette kan føre til uheldige helsekonsekvenser da vi vet fra tidligere forskning at kontakt med naturen kan være helsefremmende. Naturen kan by på områder for fysisk aktivitet, være stressreducerende og en arena for sosial samhandling. Urbant landbruk vises å ha mange av de samme effektene og kan være et godt tilskudd for helsefremmende aktiviteter som kan integreres i bybilde.

Informantene har i denne studien delt sine opplevelser om deltagelse i urbant landbruk i forbindelse med livskvalitet. Gjennom kapabilitetstilnærmingen viser funn i studien viser at urbane landbruksaktiviteter påvirkes på flere måter. Noen av funnene er mer fremtredende enn andre og disse er at livskvaliteten påvirkes gjennom (1) sosiale relasjoner i hagen, samt sosiale relasjoner i nærmiljøet, (2) hagene gir flere gode opplevelser og fører derav med seg mange gode følelser som har betydning for livskvaliteten, (3) viktig for livskvaliteten er kontinuiteten ved de ulike hagene; altså forventingen om at initiativene vil vare, (4) kontakt med naturen er en viktig del av helhetsopplevelsen av urbant landbruk og livskvalitet, og (5) at urbant landbruk kan påvirke helsen direkte gjennom for eksempel økt fysisk aktivitet.

På bakgrunn av funn som er gjort i studien, foreslås det å satse på urbane landbruksaktiviteter som et godt folkehelseiltak. Fordelen ved urbant landbruk er at det åpner opp for et mangfold av mennesker, uavhengig av alder, kjønn, sosioøkonomisk status eller etnisitet. Urbant landbruk viser til å åpne opp for en felles interesse hvor mennesker med ulik bakgrunn finner et sosialt samhold ved å gjøre aktiviteter sammen. I tillegg må det påpekes at urbant landbruk kan oppfylle mange ulike interesser om det omhandler selve dyrkningsprosessen, ivaretagelse av hagene eller kun for å nyte omgivelsene. På denne måten kan det vurderes som at Oslo kan skape et mer inkluderende samfunn, som er essensielt i folkehelsearbeidet.

Som en fremtidig folkehelseplanlegger er dette erfaringer jeg mener bør tas med videre og praktiseres som et folkehelseiltak rundt om i Norge. Og til sist mener jeg det må påpekes at det kan være behov for ytterligere studier i forhold til hvilke elementer som er viktige for ulike grupper mennesker, og hvordan urbant landbruk kan være innbydende for flere. Som forslag til videre forskning kunne det være interessant å undersøke hva som skal til for at mennesker som kun går forbi hagene, eller ikke er med på urbane landbruksaktiviteter kunne vurdert å bli med på slike initiativ.

Litteraturliste

- Aga, G. (2018). *Groruddalssatsingen. Årsmelding* Retrieved from Oslo Kommune:
<https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/13319031-1561121079/Tjenester%20og%20tilbud/Politikk%20og%20administrasjon/Slik%20bygger%20vi%20Oslo/Groruddalssatsingen%202007-2016/Dokumenter%20Groruddalssatsingen/Årsmelding%20Groruddalssatsingen%202018.pdf>
- Apneseth, S. V. (2018). Gjenbruk gir grønnere hverdag: Markeddag i parsellhagene. *Akers Avis Groruddalen* Retrieved from <https://groruddalen.no/kultur/markedsdag-i-parsellhagene/19.24449>
- Barstad, A., Nordmann, T. M., Bang Nes, R., Reneflot, A., & Røysamb, E. (2016). *Gode liv i Norge - Utredning om måling av befolkningens livskvalitet* (IS-2479). Retrieved from Oslo:
https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/gode-liv-i-norge-utredning-om-maling-av-befolkningens-livskvalitet/Gode%20liv%20i%20Norge%20-%20Utredning%20om%20måling%20av%20befolkningens%20livskvalitet.pdf/_/attachment/inline/4d212043-e2a4-4904-a360-94bfd977ed9a:51d6f261364996e6656a4e0564fb9bc967b4ecf0/Gode%20liv%20i%20Norge.pdf
- Bell, S. L., Foley, R., Houghton, F., Maddrell, A., & Williams, A. M. (2018). From therapeutic landscapes to healthy spaces, places and practices: A scoping review. *Social science & medicine*, 196, 123-130. Retrieved from
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0277953617307001>
- Bellows, A., Brown, K., & Smith, J. (2004). Health Benefits of Urban Agriculture *Community Food Security Coalition's North American Initiative on Urban Agriculture*. Retrieved from
<https://community-wealth.org/content/health-benefits-urban-agriculture>
- Bogstad, M. H. (2018). *Growing roots in a community : an exploratory case study of urban agriculture and quality of life*. Norwegian University of Life Sciences, Ås,
- Brown, K. H., & Jameton, A. L. (2000). Public health implications of urban agriculture. *Journal of public health policy*, 21(1 mars), 20-39. doi:<https://doi.org/10.2307/3343472>
- Bryman, A. (2016). *Social Research Methods* (5 th. edition ed.). United Kingdom: Oxford University press.
- Bydel Vestre Aker. (2017). Plan for områdesatsning for Hovseter (2018-2021). Retrieved from
<https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/13267239->

[1517210249/Tjenester%20og%20tilbud/Politikk%20og%20administrasjon/Bydeler/Bydel%20Vestre%20Aker/Politikk/Politiske%20saker/2018/2018-02-08%20Strategi-%20og%20handlingsplan%20for%20områdesatsning%20Hovseter/Plan%20områdesatsning%20Hovseter%202018-2021.pdf](https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/13365754-1586326513/Tjenester%20og%20tilbud/Politikk%20og%20administrasjon/Bydeler/Bydel%20Vestre%20Aker/Politikk/Politiske%20saker/2018/2018-02-08%20Strategi-%20og%20handlingsplan%20for%20områdesatsning%20Hovseter/Plan%20områdesatsning%20Hovseter%202018-2021.pdf)

- Bymiljøetaten. (2019). *Spirende oslo - plass til alle i byens grønne rom. Strategi for urbant landbruk 2019-2030*. Retrieved from Oslo: <https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/13365754-1586326513/Tjenester%20og%20tilbud/Politikk%20og%20administrasjon/Miljø%20og%20klima/Styrende%20dokumenter/Spirende%20Oslo%20-%20strategi%20for%20urbant%20landbruk.pdf>
- Chan, M. (2017). *Ten years in Public Health, 2007-2017*. Retrieved from Geneva: World Health Organization: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/255355/9789241512442-eng.pdf;jsessionid=B78B968858A820188E74AD9EEAB3E55B?sequence=1>
- Clavin, A. (2011). Realising ecological sustainability in community gardens: a capability approach. *Local Environment*, 16(10), 945-962. doi:<https://doi.org/10.1080/13549839.2011.627320>
- Clavin, A. (2019). Is urban gardening a source of wellbeing and just freedom? A Capability Approach based analysis from the UK and Ireland. In C. Certomá, S. Noori, & M. Sondermann (Eds.), *Urban Gardening and the Struggle for Social and Spatial Justice*. Manchester: Manchester University Press.
- Cultivating Public Spaces Project. (2020). *Cultivating Public Spaces: Urban agriculture as a basis for human flourishing and sustainability transition in Norwegian cities*. Retrieved from <https://www.nmbu.no/en/projects/node/34274>
- Eckhoff, F. (2019). - Nå må både nærmiljøhage og ungdomsklubben få lov til å tenke langsiktig. *Akersposten*. Retrieved from <https://akersposten.no/nyheter/na-ma-bade-narmiljohagen-og-ungdomsklubben-fa-lov-til-a-tenke-langsiktig/19.4275>
- Ellingsrud Parselhage. (2019). Ellingsrud Parselhage. Parselhagedyrkning - parselhager i Oslo. Retrieved from www.parselhager.no/index.php/ellingsrud-parselhage
- Elo, S., & Kyngäs, H. (2008). The qualitative content analysis process. *Journal of advanced nursing*, 62(1), 107-115.
- Elvestuen, O. (2018). *Handlingsplan for friluftsliv. Natur som kilde til helse og livskvalitet*. Retrieved from Klima- og miljødepartementet: <https://www.regjeringen.no/contentassets/ce805bbda07b40d184115b512d1c0de0/t-1564.pdf>

- FN-sambandet. (2020). FNs bærekraftsmål. Retrieved from <https://www.fn.no/Om-FN/FNs-baerekraftsmaal>
- Folkehelseinstituttet. (2018). Ti store folkehelseutfordringer i Norge. Hva sier analyse av sykdomsbyrde? Retrieved from <https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2019/ti-store-folkehelseutfordringer-notat-2019.pdf>
- Folkehelseinstituttet. (2019). Folkehelseprofil Oslo. Retrieved from <https://khp.fhi.no/PDFVindu.aspx?Nr=03&sp=1&PDFaar=2019>
- Lov om folkehelsearbeid av 24 juni 2011 nr. 29, (2011).
- Gesler, W. M. (2003). *Healing places*. USA: Rowman & Littlefield.
- Grinde, B., & Patil, G. G. (2009). Biophilia: does visual contact with nature impact on health and well-being? *International journal of environmental research and public health*, 6(9), 2332-2343.
- Hartig, T., Mitchell, R., De Vries, S., & Frumkin, H. (2014). Nature and health. *Annual review of public health*, 35, 207-228.
- Helse-og omsorgsdepartementet. (2019). *Folkehelsemeldinga - Gode liv i eit trygt samfunn*. Oslo
Retrieved from <https://www.regjeringen.no/contentassets/84138eb559e94660bb84158f2e62a77d/nn-no/pdfs/stm201820190019000dddpdfs.pdf>
- Ihlebak, C., Aamodt, G., Aradi, R., Claussen, B., & Thorén, K. H. (2018). Association between urban green space and self-reported lifestyle-related disorders in Oslo, Norway. *Scandinavian journal of public health*, 46(6), 589-596.
- Kellert, S. R. (1993). Introduction. In S. R. Kellert & E. O. Wilson (Eds.), *The Biophilia Hypothesis*. Island: Island press.
- Landbruks- og matdepartementet. (2019). *Urbant landbruk*. Retrieved from Oslo: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/strategi-for-urbant-landbruk/id2667619/>
- Lid, I. M. (2017). Martha C. Nussbaums politiske teori om rettferdighet som bidrag til et teoretisk grunnlag for likeverd og medborgerskap.
- Maas, J., Van Dillen, S. M., Verheij, R. A., & Groenewegen, P. P. (2009). Social contacts as a possible mechanism behind the relation between green space and health. *Health & place*, 15(2), 586-595.
- Maas, J., Verheij, R. A., Groenewegen, P. P., De Vries, S., & Spreeuwenberg, P. (2006). Green space, urbanity, and health: how strong is the relation? *Journal of Epidemiology & Community Health*, 60(7), 587-592.
- Malterud, K. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder for medisin og helsefag* (4 ed.). Oslo Universitetsforlaget.

- Maxwell, J. (1992). Understanding and validity in qualitative research. *Harvard educational review*, 62(3), 279-301.
- Mayring, P. (2004). Qualitative content analysis. *A companion to qualitative research*, 1, 159-176.
- Naidoo, J., & Wills, J. (2016). *Health promotion* (Fourth Edition ed.). London: Elsevier.
- Nes, R. B., Barstad, A., & Hansen, T. (2018). Livskvalitet. Anbefalinger for et bedre målesystem. In Oslo: Helsedirektoratet.
- Nordh, H., Evensen, K. H., & Skår, M. (2017). A peaceful place in the city—A qualitative study of restorative components of the cemetery. *Landscape and Urban Planning*, 167, 108-117.
- Nordh, H., Wiklund, K. T., & Koppang, K. E. (2016). Norwegian allotment gardens—a study of motives and benefits. *Landscape Research*, 41(8), 853-868.
- Norgeskart. (Lest 15 mai, 2020) Retrieved from <https://www.norgeskart.no/#!?project=dekning&layers=1006&zoom=9.718525612014882&lat=6653137.68&lon=267037.06&panel=searchOptionsPanel>
- Nussbaum, M. (2011). *Creating Capabilities. The Human Development Approach*. United States of America: Harvard University Press
- Olsen, H. (2003). Kvalitative analyser og kvalitetssikring: Tendenser i engelsksproget og skandinavisk metodelitteratur/Ensuring "qualitative quality": Tendencies in English and Scandinavian qualitative methodology literature. *Sociologisk forskning*, 68-103.
- Oslo Kommune. (2011). *Byøkologisk Program 2011-2026*. Retrieved from Oslo <https://naturvernforbundet.no/getfile.php/13133875-1526385006/Fylkeslag%20-%20NOA/Lokallag/Oslo%20Nord/Dokumenter/Byøkologisk%20program%20for%20Oslo.pdf>
- Oslo Kommune. (2017). *Folkehelseplan for Oslo 2017-2020. Helse og trivsel for alle - Vårt felles ansvar*. Retrieved from Oslo: https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/13259810-1512139560/Tjenester%20og%20tilbud/Politikk%20og%20administrasjon/Folkehelse/Folkehelseplan%20for%20Oslo%202017-2020_fullversjon.pdf
- Palinkas, L. A., Horwitz, S. M., Green, C. A., Wisdom, J. P., Duan, N., & Hoagwood, K. (2015). Purposeful sampling for qualitative data collection and analysis in mixed method implementation research. *Administration and policy in mental health and mental health services research*, 42(5), 533-544.
- Parselhager. (2019). Parselhagedyrkning. Parselhager i Oslo. Retrieved from <https://www.parselhager.no/index.php/parselhager-i-oslo>
- Robeyns, I. (2006). The capability approach in practice. *Journal of Political Philosophy*, 14(3), 351-376.
- Sen, A. (1993). Capability and Well-Being. In M. Nussbaum & A. Sen (Eds.), *The Quality of Life*. United States: Oxford University Press, New York.

- Soga, M., Gaston, K. J., & Yamaura, Y. (2017). Gardening is beneficial for health: a meta-analysis. *Elsevier*, 5, 92-99. doi:<https://doi.org/10.1016/j.pmedr.2016.11.007>
- Strategi for urbant landbruk. (2019). *Spirende Oslo - Plass til alle i byenes grønne rom - strategi for urbant landbruk 2019-2030*. Retrieved from Oslo: www.vern-geitmyra.no/dok-2019/Byråds sak%20205-2019%20-%20Spirende%20Oslo%20-%20Plass%20til%20alle%20i%20byens%20grønne%20rom%20-%20Strategi%20for%20%20urbant%20landbruk%202019-2030.pdf
- Ulrich, R. S., Simons, R. F., Losito, B. D., Fiorito, E., Miles, M. A., & Zelson, M. (1991). Stress recovery during exposure to natural and urban environments. *Journal of environmental psychology*, 11(3), 201-230.
- Voksenenga Nærmiljøhage. (2019). Dette er hagen. Retrieved from <https://www.voksenenga.no/forsiden/dette-er-hagen/>
- WHO. (1946). Preamble to the Constitution of WHO as adopted by the International Health Conference. Retrieved from <https://www.who.int/about/who-we-are/frequently-asked-questions>
- WHO. (2018). Noncommunicable diseases. *World Health Organization*. Retrieved from <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/noncommunicable-diseases>
- Wilson, E. O. (1993). Chapter 1. Biophilia and the Conservation Ethic. In S. R. Kellert & E. O. Wilson (Eds.), *The biophilia hypothesis*: Island Press.
- World Medical Association. (2013). WMA declaration of Helsinki. Retrieved from <https://www.wma.net/wp-content/uploads/2020/02/HB-E-Version-2019-2.pdf>

Vedlegg 1. Semistrukturert intervjuguide

Semistrukturert intervju (Survey fylles også ut)

BRUKER

(Tas opp på bånd –krever informert samtykke. Les opp informasjon om prosjektet og be om skriftlig samtykke til deltakelse.)

DATO:

CASE:

ID: (husk å koble intervju og survey)

Hvorfor er du her i dag? _____

Hvor ofte er du her?

Når ble du involvert i aktivitetene her? ____/____ (mnd/år)

Hvordan hørte du om dette stedet første gang? Gikk forbi/Gjennom venner/bekjente/På sosiale medier (andre kategorier?)

Har du vært med siden oppstarten?

Hvis ja – hvilken rolle hadde du? Initiativtaker/gruppemedlem

Hadde du dyrket egne grønnsaker før du ble med her?

Har du egen parsell her?

Har du fast ansvar for fellesaktiviteter her?

Intensjon/forventninger

Hvorfor ble du med i aktivitetene her/denne gruppa?

Har du familie som er med, evt hvem?

Hva forventet du å få ut av det?

Aktiviteter

Hvilke aktiviteter deltar du i her?

Hva liker du å gjøre her? Hvorfor?

Hva slags betydning har aktivitetene her for deg i hverdagen din?

Ta tak i aktivitetene de deltar i og be dem reflektere rundt deres betydning for hvordan de har det. Om bruker ikke nevner det selv, spør om deltakelse har innvirkning

på deres helse og eller livskvalitet og be dem i så fall fortelle hvordan. Om de nevner barn som er aktive her, forsøk å få tak i om det påvirker dem som familie å være med her.

Har deltakelse i gruppa/aktivitetene her ført til noen endringer i hverdagen/livet ditt?
Hvordan?

Har du noen erfaring med urban dyrking som en arena for integrering? Fortell.

Født i Norge, Foreldre født i Norge?

Hva er din yrkesstatus?

I arbeid		Skoleelev/student	Ikke i arbeid	Pensjonist	Annet
☐ Heltid	☐ Deltid	☐	☐	☐	

Kjønn: Kvinne Mann

Hvilket år er du født?

Kan du tenke deg å bli kontaktet senere i vinter januar/ februar?

Vedlegg 2. Samtykkeskjema

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjekt om urbant landbruk

“BYFORSK - Cultivating Public Spaces: urban agriculture as a basis for human flourishing and sustainability transition in Norwegian cities (2017-2020)”

Bakgrunn og formål

Prosjektet gjennomføres av Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU) i samarbeid med blant annet Fylkesmannen i Oslo og Bymiljøetaten i Oslo kommune. Formålet med prosjektet er å bidra med kunnskap om bærekraftig byutvikling ved å utforske hvordan urbant landbruk kan bidra til å øke livskvalitet i en kompakt by, og hvordan det kan systematisk integreres i urbane offentlige rom i Norge. I den forbindelse vil vi samle erfaringer med ulike former for organisering av urban landbruksinitiativ i Oslo gjennom case-studier der deltakende aksjonsforskning vil bli brukt som metode. Vi vil også utforske hvordan deltakelse i urbane dyrkingsprosjekter i Oslo kan påvirke opplevd livskvalitet blant brukerne.

Hva deltakelse innebærer

Deltakelse i prosjektet som ett av flere case vil innebære å la seg intervju om deltakelse i urbant landbruksprosjektet. Om det gis samtykke til det vil det kunne bli tatt opp lyd fra intervju. Alle opplysninger vil bli behandlet konfidensielt, og kun casets prosjektleder, men ikke deltakere, vil bli nevngitt i rapporter. Det er kun prosjektmedarbeidere ved NMBU som har tilgang til opplysninger fra møtene.

Informasjon og kunnskap datainnsamlingen vil brukes i prosjektrapport og vitenskapelige publikasjoner. Prosjektet avsluttes 30.11.2020, og da vil alle data anonymiseres og eventuelt lydopptak slettes.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta, og deltaker kan når som helst trekke sitt samtykke uten å oppgi noen grunn. Da vil alle opplysninger om caset bli slettet. Prosjektet er tilrådd av Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Dersom du har spørsmål til studien, ta kontakt med:

Forskningsassistent Vebjørn Stafseng / e-post: vebjstaf@nmbu.no

Forsker Katinka Evensen / e-post: katinka.evensen@nmbu.no

Forsker Anna Marie Nicolaysen / e-post: anna.marie.nicolaysen@nmbu.no

SAMTYKKEERKLÆRING

Jeg har mottatt skriftlig og muntlig informasjon om prosjektet *“BYFORSK - Cultivating Public Spaces: urban agriculture as a basis for human flourishing and sustainability transition in Norwegian cities (2017- 2020)”*, og er villig til å delta.

..... (Signert deltaker, dato)

Vedlegg 3. NSD Bekreftelse

Beata Sirowy

1432 ÅS

Vår dato: 05.03.2018

Vår ref: 59171 / 3 / ST M

Deres dato:

Deres ref:

Vurdering fra NSD Personvernombudet for forskning § 31

Personvernombudet for forskning viser til meldeskjema mottatt 13.02.2018 for prosjektet:

59171	Cultivating Public Spaces: Urban agriculture as a basis for human flourishing and sustainability transition in Norwegian cities (BYFORSK project/ Forskningsrådet)
Behandlingsansvarlig	Norges miljø- og biovitenskapelige universitet, ved institusjonens øverste leder
Daglig ansvarlig	Beata Sirowy

Vurdering

Etter gjennomgang av opplysningene i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon finner vi at prosjektet er meldepliktig og at personopplysningene som blir samlet inn i dette prosjektet er regulert av personopplysningsloven § 31. På den neste siden er vår vurdering av prosjektopplegget slik det er meldt til oss. Du kan nå gå i gang med å behandle personopplysninger.

Vilkår for vår anbefaling

Vår anbefaling forutsetter at du gjennomfører prosjektet i tråd med:

- opplysningene gitt i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon
- vår prosjektvurdering, se side 2
- eventuell korrespondanse med oss

Vi forutsetter at du ikke innhenter sensitive personopplysninger.

Meld fra hvis du gjør vesentlige endringer i prosjektet

Dersom prosjektet endrer seg, kan det være nødvendig å sende inn endringsmelding. På våre nettsider finner du svar på hvilke [endringer](#) du må melde, samt endringskjema.

Opplysninger om prosjektet blir lagt ut på våre nettsider og i Meldingsarkivet

Vi har lagt ut opplysninger om prosjektet på nettsidene våre. Alle våre institusjoner har også tilgang til egne prosjekter i [Meldingsarkivet](#).

Vi tar kontakt om status for behandling av personopplysninger ved prosjektslutt

Ved prosjektslutt 30.11.2020 vil vi ta kontakt for å avklare status for behandlingen av personopplysninger.

Se våre nettsider eller ta kontakt dersom du har spørsmål. Vi ønsker lykke til med prosjektet!

Marianne Høgetveit Myhren

Siri T enden Myklebust

Kontaktperson: Siri T enden Myklebust tlf: 55 58 22 68 / Siri.Myklebust@nsd.no

Vedlegg: Prosjektvurdering

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektnr: 59171

Du har opplyst i meldeskjema at utvalget vil motta skriftlig og muntlig informasjon om prosjektet, og samtykke skriftlig til å delta. Vår vurdering er at informasjonsskrivet til utvalget er godt utformet, men navn og kontaktinformasjon til daglig ansvarlig må påføres skrivet.

Personvernombudet forutsetter at du behandler alle data i tråd med Norges miljø- og biovitenskapelige universitet sine retningslinjer for datahåndtering og informasjonssikkerhet.

Du har opplyst i meldeskjema at personopplysninger publiseres. Personvernombudet har lagt til grunn at du innhenter samtykke fra den enkelte informanten til publiseringen. Vi anbefaler at hver enkelt informant får anledning til å lese og godkjenne sine opplysninger før publisering.

Prosjektslutt er oppgitt til 30.11.2020, jf. informasjonen til utvalget. Det fremgår av meldeskjema og informasjonsskriv at du vil anonymisere datamaterialet ved prosjektslutt.

Anonymisering innebærer vanligvis å:

- slette direkte identifiserbare opplysninger som navn, fødselsnummer, koblingsnøkkel
- slette eller omskrive/gruppere indirekte identifiserbare opplysninger som bosted/arbeidssted, alder, kjønn- slette lydopptak

For en utdypende beskrivelse av anonymisering av personopplysninger, se Datatilsynets veileder: <https://www.datatilsynet.no/globalassets/global/regelverk-skjema/veiledere/anonymisering-veileder-041115.pdf>

Vedlegg 4. Sorterte kapabiliteter etter tema

	Kapabilitet	Resultat	Eksempel fra deltagerne
Sosialisering og samarbeid	4. Sanser, fantasi og tanker	Viktig for deltagerne å lære mer om dyrkning og urbant landbruk. Spesielt lærdom knyttet til hvor maten kommer fra og lære dette til barn trakk flere frem. Estetikk og å holde hagen pen motiverer mange.	Deltager 2: "Jo, jeg synes det viktig at barn lærer seg hvor maten kommer fra". (...) og at mennesker som ikke har dyrket noe før lærer å gjøre det".
	5. Følelser	Tivsel, glede og mestring og stolthet er viktige følelser som oppsummerer deltagerens opplevelse av hagen. Savn hvis hagen ikke lenger skulle eksistere og usikkerhet knyttet til deltagelse og fremtiden.	Deltager 4: "(...) jeg føler den forventningen god i at jeg er der". (...) jeg ville no følt at det manglet noe hvis det ikke levde videre". Deltager 7: "(...) man blir litt stolt, at dette har vi på Ellingsrud".
	7. Tilhørighet	Sosialt samhold, samarbeid, gjensyn med mennesker man har blitt kjent med og skape nye bekjentskap er viktig. Deltagerene påpeker også at dette skjer på tvers av generasjoner og nasjonaliteter. Hagene er for mange en viktig sosia arena, spesielt for de som ikke har andre sosiale tilhørigheter.	Deltager 2: "Det er veldig sosialt her, at det er veldig hyggelig å være her". Deltager 10: "På slike steder kommer ikke dårlige folk, de har ikke tid til å komme dit og dyrke planter for å glede".
Kontakt med naturen	2. Kroppslig helse	Organisk mat og dyrkning var en av de mest gjentatte temaene hos deltagerne. Grønsaker er viktig for god helse, i tillegg til fysisk aktivitet. Resultatene av dyrkingen er ikke alltid like viktig, men prosessen. Hagene fungerer også som et ekstra uteområde for dem som får mennesker ut.	"Det er så rent og pent når vi tar det helt ferskt". Deltager 1: "Men altså, dette påvirker meg ganske mye for jeg sitter å ser på fotball så bare nei, nå går jeg opp".
	8. Andre arter	Kontakt med naturen og ha hendene i jorden. Begge casene består av mye blokkbebyggelse så hagene er viktige naturområder for beboerne.	Deltager 3: "(...) at du er i naturen og følger årstiden og har glede av det". Deltager 10: "Her er det bygninger (...), biler (...), men der er det ikke det. Gress, plen, langt borte.
	9. Lek	Kontakt med hagen har ulike rekreative effekter ved blant annet meditasjon eller at det oppleves terapeutisk. Hagene tilbyr ulike aktiviteter som passer til alle aldre.	Deltager 6: "Det er egentlig litt terapeutisk. Når du går rundt her og vannet og sånn". Deltager 3: "Det er mange barn og de løper jo ofte rundt. (...) Det er jo ikke så vanlig i Oslo.
Medvirkning, omgivelser og ledelse	3. Kroppslig integritet	Nabolaget opplever tryggere etter at hagene ble etablert.	Med hagen er det alltid folk tilstede (...) så jeg tror det har blitt litt tryggere.
	6. Praktiske årsaker	Tilgjengelighet og frihet er viktig for mange. Tilgjengelighet i form av avstanden til der man bor og hagens design og friheten til å kunne bidra så mye man vil, når man vil. Andre ser også de negative sidene ved dette da det skaper usikkerhet for deltagelse. Kostnadene for deltagelse har også fordeler og ulemper.	Deltager 4: "Du kn bidra hvis du vil eller du kan ikke bidra hvis du ikke vil (...) det hadde vært gøy å vekke den motivasjonen". "Du betaler jo nesten ingenting (...) det er den forventningen til bidrag (...) ellers dør hagen.
	10. Kontroll over ens miljø	Flere av deltagerne opplever at de kan være med å bestemme over området uansett rolle. Videre påpeker flere at hagens eksistens er mye avhengig av dens leder. En deltager trekker også frem at aktivitetene i hagen kan vises som en politisk aktivitet.	Deltager 1: "Hun er enestående. Uten henne hadde dette ikke vært mulig. Hun er flink og koselig". Deltager 4: "Jeg er litt sånn Greta Thunberg, hun er min store helt da (...) fordi (...) urban dyrkning har mye for seg.

(Figur. 14. Kapabilitetene sortert inn i mer oversiktlige overskrifter i forhold til tema. Laget av: Kjersti

Eline Følling)

Norges miljø- og biovitenskapelige universitet
Noregs miljø- og biovitenskapelige universitet
Norwegian University of Life Sciences

Postboks 5003
NO-1432 Ås
Norway